

Yazar(lar) / Author(s)

Dr. Zeynep Şahin 

Bağımsız Araştırmacı

e-posta: zeyneperbassahin@gmail.com.

(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Makale Bilgileri/Article Information

Tür-Type: Araştırma makalesi-Research article

Geliş tarihi-Date of submission: 26. 06. 2024

Kabul tarihi-Date of acceptance: 17. 03. 2025

Yayın tarihi-Date of publication: 30. 05. 2025

Hakemlik-Review

Çift Taraflı Kör Dış Hakemlik

Double-Blind External Peer Review

Etik beyan/Ethics statement

Yazar(lar), çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyduklarını beyan etmiştir.

The author(s) declared that they complied with ethical principles during the preparation of the study.

Benzerlik taraması- Plagiarism checks



Çıkar çatışması-Conflict of interest

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

No conflict of interest declared

Finansman-Grant Support

Fon, hibe veya destek alınmamıştır.

No funding or support was received

Lisans- License



“Milli Yol” Dergisinde Köy Enstitülerinin “Yeniden” Açılması Düşüncesine Karşı “Antikomünist” Söylemin Tekerrürü

Öz

II. Dünya Savaşı sonunda dünya Amerika ve Sovyet Rusya'nın başını iki kutuplu bir mücadelenin içine çekilerek 1990'lı yılların başlarına kadar devam eden Soğuk Savaş sürecine sürüklenmiştir. Savaşın başından itibaren Türkiye'ye yönelik izlediği politika nedeniyle Sovyet Rusya'ya karşı Türk kamuoyunda olumsuz bir imaj oluşmuş, 1930'ların ikinci yarısında belirmiş olan komünizm karşıtlığı antikomünist söyleme evrilmiştir. Türk siyasi hayatının merkezine yerleşerek her alanda etkisini göstermiş, toplumu etkileyen her konu “antikomünist” söylemin etkisinde şekillenmiştir. Soğuk Savaşın tırmanışa geçtiği 1960'lı yıllarda özellikle milliyetçi, muhafazakâr kesim tarafından sahiplenilen bu söylemi, 27 Mayıs sonrası her alanda örgütlenen sol kesimin Köy Enstitülerinin tekrardan açılmasına yönelik talepleri karşısında net bir şekilde görmek mümkündür. Söz konusu dönemde antikomünist söylem şiddetlenerek 1940'lı yıllar boyunca enstitüler özelinde yapılan eski tartışmaların yeniden alevlenmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda çalışmada, enstitülerin “eski ruhlarıyla” yeniden açılması taleplerine karşı 1940'lı yıllardan 1960'lara akseden eleştirilerin hangi saikler doğrultusunda, ne tür argümanlar kullanılarak yapıldığı “Milli Yol” dergisi özelinde ortaya çıkarılmasına odaklanılmıştır. Derginin 1962 yılı boyunca yayımlanan 48 sayısı taranmış, nitel içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antikomünizm, 1960'lar, Milliyetçilik, Köy Enstitüleri, Milli Yol Dergisi.

Repetition of “Anti-Communist” Discourse Against The Idea of The “Re-Opening” of Village Institutes in The “Milli Yol” Magazine

Abstract

At the end of World War II, the world was dragged into the Cold War process, which continued until the early 1990s, with America and Soviet Russia being drawn into a bipolar struggle. Since the beginning of the war, a negative image was formed in Turkish public opinion against Soviet Russia due to its policy towards Turkey, and the anti-communism that appeared in the second half of the 1930s evolved into an anticommunist discourse. By placing itself at the center of Turkish political life, it has shown its influence in all areas, and every issue affecting society has been shaped by the influence of the “anticommunist” discourse. It is possible to see this discourse, which was adopted by the nationalist, conservative section especially in the 1960s when the Cold War was escalating, clearly in the face of the demands of the left section organized in all areas after May 27 for the reopening of Village Institutes. During this period, the anti-communist discourse intensified, causing the old debates about the institutes in the 1940s to be rekindled. In this direction, the study focused on revealing in the “Milli Yol” magazine special which reasons and which kind of arguments were used for the criticisms that were made from the 1940s to the 1960s against the demands to reopen the institutes with their “old souls”. 48 issues of the magazine published throughout 1962 were scanned and analyzed using the qualitative content analysis method.

Keywords: Anti-Communism, 1960s, Nationalism, Village Institutes, Milli Yol Magazine.

Yazar Katkı Oranları/ Author Contributions

Çalışmanın Tasarımı/Conceiving the Study	Yazar-1 (%100)
Veri Toplama/Data Collection	Yazar-1 (%100)
Veri Analizi/Data Analysis	Yazar-1 (%100)
Makale Yazımı/ Article Writing	Yazar-1 (%100)
Gönderim ve Revizyon/Submission and Revision	Yazar-1 (%100)

Atrf- Citation (APA)

Şahin, Z. (2025). “Milli Yol” dergisinde Köy Enstitülerinin “yeniden” açılması düşüncesine karşı “antikomünist” söylemin tekerrürü. *İctimaiyat*, 9(1), ss.223-247. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1504838>.

1. Giriş

Eğitim kurumları, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte devletin ideolojik aygıtlarını oluşturmuştur. Althusser'in ifade ettiği gibi egemen sınıfa fiili güç sağlayan ve onu hegemonik kılan çok sayıda devletin ideolojik aygıtları vardır. Bu aygıtlar egemen ideolojiyi üretme ve idame ettirme görevini üstlenmektedirler. Modern ulus devlet aşamasında ve günümüzde egemen sınıfın ideolojisini yeniden üreten aygıt ise "eğitim kurumları"dır (Vergin, 2014: 93-94-95). Kemalist ideolojinin eğitim alanındaki¹ en göze çarpan tezahürü, Köy Enstitüleridir. Başta Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Tonguç olmak üzere pek çok eğitimci bu enstitüleri, Kemalist ideolojiyi memleketin en ücra yerlerine ulaştırma projesi şeklinde görmüşlerdir (Can, 2016: 4). Köy Enstitülerin neden kapatıldığı günümüzde bile tartışıla gelen bir konu olmakla birlikte II. Dünya Savaşı'nın sürdüğü bir süreçte kurulmuş olmaları ve savaş sonucundaki gelişmelerin etkisiyle dış siyasette yaşanan durumların iç siyasetin dinamiklerini de etkilemesi kapanışlarındaki temel nedenler olarak görülebilir². Kodaman'ın (1991: 164) ifade ettiği üzere dönemin siyasi havasındaki değişiklikler eğitim politikalarına yansımıştır. Savaş sonrası değişen dengeler neticesinde bir yanda demokratik liberal ilkeleri diğer yanda komünizmi benimseyerek iki kutba bölünen dünyada Kirby'nin (1962: 335) vurguladığı gibi Köy Enstitülerinin kaderini Soğuk Savaş sonrasındaki süreç tayin etmiştir. Bu ideolojik kampaşmada Köy Enstitüleri ülke için uygun bulunmayan bir eğitim pratiğine dönüşmüş, siyasal ve toplumsal arenada "komünist yuvaları" şeklinde (Can, 2016: 4) şiddeti her geçen gün artan bir tonda eleştirilmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla Türkiye'nin yönünü mecburi olarak Kapitalist Batı Blok'undan yana belirlemesi neticesinde devlet ve millet tarafından en sert eleştirilen ideoloji olarak karşımıza "komünizm" çıkmaktadır. Örnek'in (2010: 21-24) ifade ettiği gibi Soğuk Savaş'ın başlamasıyla hem Amerikan düşünce yaşamında hem de Türkiye'de "antikomünist" söylem baskın bir hal almıştır. Esas itibarıyla 1930'ların ikinci yarısında komünizm karşıtlığı belirlediği ifade edilmelidir. Faşist hareketlerin Almanya ve İtalya'da güçlenmesi, II. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında Almanya'nın Sovyet Rusya'ya saldırmasıyla daha da şiddetlenen söz konusu karşıtlık, Soğuk Savaş dönemi antikomünist söylemin öncülü olmuştur. Fakat komünizm karşıtlığının liderliğini yapan Pan-Türkçülerin³ Sovyet Rusya düşmanlığının sadece bu kesimle

¹ Erken Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarını belirleyen Kemalist ideoloji ve onun eksenini çizen modernleşme projesidir. Eğitim, siyasi rejimlerde devletin ideolojik aygıtlarının başında gelmektedir. Ulus devlet yapısı ve yeni bir ulus kimliğine dayalı vatandaşlık anlayışının oluşturulduğu bu dönemde eğitim özellikle Fransız aydınlanması paralelinde şekillendirilmiş olan Kemalist modernleşme projesinin araçlarından birini teşkil etmiştir. Bu doğrultuda söz konusu dönemde eğitim hizmeti, bir tarafta toplumsal kalkınmanın gerçekleştirmesinde bir araç olarak belirirken diğer yandan Kemalist, milliyetçi ideolojinin sonraki kuşaklara benimsetilmesinde önemli görülmüştür (Babahan, 2009: 207).

² Dünyadaki dengelerin hem savaş esnasında hem de sonrasında değişmesi Türkiye'nin politikalarında korumacı yönde bir dönüşüme neden olmuştur. Savaşın bitimini takiben 7 Haziran 1945 tarihinde Molotov ve Sarper görüşmeleri esnasında Sovyet Rusya'nın boğazlarda üs ile doğu vilayetlerinde toprak isteği CHP iktidarını zorunlu olarak siyasi destek bulma çabasına itmiştir. Dönemin iktidarı savaş esnasında ve sonrasında süren söz konusu Rus tehlikesine karşı Avrupa'nın ve Amerika'nın koruyucu blokunun yanında saf tutmakta çareyi bulmuş, Amerika'ya yakın çizgide durmaya gayret etmiştir (Zürcher, 2015: 306-307).

³ Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkışında esas olarak Sovyet Rusya'nın genişlemeye yönelik politikalarının etkili olduğunu söylemek gerekir. Özellikle Osmanlı döneminde Balkan topraklarının kaybetilmesi sonucu buradaki Türkleri bir çatı altında bir araya getirmek amacıyla Pan-Türkçü düşünce ortaya çıkmıştır. Bu düşünce, I. Dünya Savaşı sırasında uygulamaya konulsa da başarılı olunulamamıştır (Özdoğan, 2006: 77-80). Türkiye ile Sovyet Rusya arasında 1925 yılında imzalanan Saldırmazlık ve Dostluk Antlaşması'ndan

sınırlandırılmayacak bir tarihi olduğu gibi, Hür Dünya ile bütünleşme döneminde resmi ideolojinin öne çıkan politikasına⁴, Soğuk Savaş dönemi antikomünizmine, dönüşmüştür.

1917 yılında Rusya’da gerçekleşen Ekim Devrimi, dünyada komünizmin yükselişinin başlangıcını teşkil etmektedir. Bu dönemde antikomünist düşünce, Osmanlı Devleti gibi ülkelerde, etkisini gösterdiği ve komünizme karşı eleştirilerin dillendirilmeye başlandığı bir sürece tekabül etmiştir. Osmanlı Devleti’nin Sovyet Rusya’ya karşı ağır yenilgisiyle sonuçlanan 93 Harbi ile Ruslara olan olumsuz tutumun önce sosyalizme doğru (Öztürk, 2016: 115) daha sonrasında ise “Moskof imajı” şekline dönüşmesini beraberinde getirmiştir. Yukarıda da ifade edildiği üzere tarihten kalan söz konusu miras, Moskofçuluk, zaman sonra antikomünizme doğru evrilmiştir.

Geçmişten devralınmak suretiyle Türklerin can düşmanı şeklindeki algılanan Moskof imgesinin komünizmle çok net biçimde eşitlenmiş olunduğunu dönemdeki tüm milliyetçi, muhafazakâr aydınların yazılarında görmek mümkündür (Çelik, 2002: 35). Özellikle Hüseyin Nihal Atsız’ın kaleminden çıkan yazılar, -“Tarihin Barışmaz Düşmanları”, “Başvekil Saraçoğlu Şükrü’ye Açık Mektup 1 ve 2” vb.- komünizmden duyulan tehdidi gözler önüne sermesi bakımından önemlidir. Bu minvalde sonradan Sabahattin Ali tarafından kendisine açılacak dava, komünizm ile milliyetçi kesim arasında 1940’lı yıllarda vuku bulan mücadeleyi göstermesi açısından önemli olduğunun altını çizmek gerekir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere iç politikada vuku bulan Rus tehditleri nedeniyle milliyetçi, muhafazakâr aydınlar da komünizmin yayılması yönünde bir endişe belirmiştir. Köy Enstitüsü dergisinde kaleme alınan yazılar bu aydınların gözünde milli birliği bozan, komünizm sempatzanılar unsurlar şeklinde algılanmıştır (İsfendiyaroğlu, 1966: 7-12). Bu aydınlardaki genel kanı enstitülerde “sol ve komünist” propaganda yapıldığı yönde olmuştur. Sol görüşün komünizmle eş tutulduğu ayrıca ifade edilmelidir. Kısaca 1940 ve 1960’ların siyasetini antikomünist söylem belirlemiştir. 1960’dan sonra enstitülerin tekrardan gündeme taşınmasında Tonguç’un ve Yücel’in vefatları etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca enstitü mezunları vermiş olduğu konferanslarla enstitülerin tekrardan açılması yönündeki talepleri gündeme taşımışlardır. Özellikle 1960’lı yılların Soğuk Savaş döneminin getirdiği sürecin tırmanışa geçtiği bir zaman dilimi olduğu düşünüldüğünde milliyetçi, muhafazakâr aydınların eleştirilerini özellikle enstitülerin açılmasına karşı daha yüksek tonda seslendirmeleri olağandır. Söz konusu dönemde çıkarılmaya başlanan “Milli Yol” dergisi yayım politikasını tam da bu eleştiri ve karşı çıkışlar özelinde belirlemiştir.

Çalışmada milliyetçi, muhafazakâr kesimin sahiplendiği antikomünist söyleminin eğitim alanına yansıyan yönü “Milli Yol” dergisi özelinde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda derginin 26 Ocak 1962-28 Aralık 1962 tarihlerini arasında yayımlanan 48 sayısı⁵ ayrıntılı olarak

ötürü Pan-Türkçü faaliyetlere izin verilmemiştir. Ancak 1930’larda Nihal Atsız’ın çıkardığı Atsız mecmuasıyla yayım faaliyetleri başlamıştır. Bu yayınlar II. Dünya Savaşı sırasında Almanların Sovyet Rusya’ya savaş ilanı ile artmış, fakat Alman ordularının Sovyet Rusya tarafından durdurulması Pan-Türkçü faaliyetlere karşı cephe alınmasına neden olmuştur. “İrkçılık-Turancılık davası” bunun ilk örneğidir.

⁴ Bu dönemde Hür Dünya’nın isteklerini doğrultusunda üç temel politika, -komünizmle mücadele, ekonomik ve siyasal, liberalleşme-, uygulanmaya konulmuştur (Sancaktar, 2012: 50-51).

⁵ Derginin 48. sayısında “Milli Yol neşriyatına ara veriyor” başlığıyla yayımlanan yazıda iki ay boyunca bir tatil evresine girdiği duyurulmuş, ara verilmesinin gerekçeleri açıklanmaya çalışılmıştır (Tümtürk, 1962/48: 3). Bu gerekçelerin ilki maddi duruma bağlanmıştır. İkinci ise milliyetçi cephenin bazı şahsiyetlerinin, derginin siyasi hadiselerle karışılmaması ve dar manada milliyet konularının dışında kalan

incelemiştir. Yöntem olarak içerik analizi tercih edilmiştir. Literatürde “Milli Yol” dergisinin inceleyen (Deliorman, 1978; Akkurt, 2021; Yarımoğlu, 2021; Yılmaz, 2018)⁶ sınırlı çalışma olduğu görülmüştür. Bu çalışmada diğerlerinden farklı olarak derginin sahiplendiği antikomünist söylemin sadece Köy Enstitüleri özelinde ele alınarak irdelenmesine odaklanılmıştır. 1960’larda enstitülerin yeniden açılmasına dair taleplere karşı milliyetçi, muhafazakâr kesim tarafından dillendirilen eleştirilerin neler olduğu ortaya çıkarılarak literatüre katkı sunulması amaçlanmıştır.

Çalışmada öncelikle eğitim politikaları Cumhuriyet dönemi esas alınarak tarihsel arka planıyla kısaca sunulmuştur. Sonrasında Köy Enstitülerine yönelik kuruluş aşamasından kapanışına kadar devam etmiş olan tartışmalar ağırlıklı olarak ideolojik boyutu ele alınarak aktarılmaya çalışılmıştır. 1960’lı yıllarda enstitülerin niçin tekrardan gündeme geldiğine değinilmiş, eski tartışmaların⁷ nasıl bir seyirde yol aldığı “Milli Yol” dergisi özelinde incelenerek milliyetçi, muhafazakâr kesimin bakış açısını tayin eden dinamiklerin ortaya çıkarılmasına gayret edilmiştir.

2. Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarına Kısa Bir Bakış

Erken Cumhuriyet döneminde belirli bir devlet ve toplum düzeninde yüzyıllardır hayatlarını sürdüren halkın yeni rejim ile sosyal yapıya uyum sağlaması amacıyla köklü değişikliklere gidilmiştir. Bu döneminde “laikleşme, yurttaşlık ve köylüyü eğitmek, iş ve meslek sahibi yapmak”, bilhassa köye öğretmen yetiştirme fikri, eğitim politikalarının özünü teşkil etmiştir. Milli terbiye ise temel kavram ve yaklaşım olarak benimsenmiştir (Kaplukan, 2012: 179). Söz konusu genel eğitimin verilebilmesi amacıyla eski düzendeki ayrık eğitim yöntemlerinin birleştirilmesi mecburi olarak görülmüştür. Toplumsal dönüşüme giden ilk önemli büyük adım, eğitim alanındaki temel reform 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile gerçekleştirilmiş, Batı modeli ile dini eğitim (mektepe-medrese) ikiliği ortadan kalkarak tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı’na (Maarif Vekâleti’ne) bağlanmıştır. 1924 yılında Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’yla ilköğretim parasız ve zorunlu olarak anayasal güvenceye alınmıştır⁸. Bu süreçte yabancı eğitim uzmanları (ABD’den John Dewey⁹, Belçika’dan Omar Buyse, Almanya’dan

hususları tartışılmaması gerektiği yönündeki istekleri olmuştur. Bunlar, “Orkun” dergisindeki gibi, sadece milliyetçilikle ilgili mevzuların ele alınarak ilmi ve edebi olarak derginin çıkarılması gerektiğini savunmuşlardır. Yazının devamında ise derginin tüm borçlarının ödenip, fikir ayrılıklarının halledilmesi ardından daha güçlü olarak yayım hayatına devam edeceği belirtilmiştir (Tümtürk, 1962/48: 2).

⁶ Deliorman (1978) çalışmasında Atsız’la anılarını anlatırken dergiyle ilgili ayrıntılı bilgilere yer vermiştir. Yılmaz (2021) ise derginin sadece Türkeş’e olan yaklaşımına değinmiştir. Yarımoğlu (2021) dergide yapıldığını savunduğu Türkeş ve komünizm propagandaları üzerinde durmuştur. Akkurt (2021) ise dergiyi ayrıntılı bir şekilde, hangi isimlerin hangi konuyu ele aldığını, bütünüyle tahlil etmeye çalışmıştır.

⁷ Enstitülere yönelik farklı kesimlerden eleştiriler yapılmıştır. Örneğin Tonguç (1970: 410) sağ ve sol cemahtan yapılanlar ile bizzat Köy Enstitülerden gelenlerin eleştirileri şekilde üçlü bir tasnif kullanmıştır. Bu eleştirilerinin tamamının verilmesi bu çalışmayı aştığından konu milliyetçi, muhafazakâr kesim özelinde sınırlandırılmıştır.

⁸ Erken Cumhuriyet döneminin ilk zamanlarında eğitimin bütün kısımlarını özellikle ilköğretimi ilgilendiren önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır (Gazalcı, 2014: 51); 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1926 yılında ilköğretim müfredatının bilimsel, çağdaş yaklaşımla tekrardan düzenlenme çabası, 1 Kasım 1928 Latin Harflerinin Kabulü, 1 Ocak 1929 tarihinde Millet Mekteplerinin açılışı, 29 Şubat 1932 tarihinde ise Halkevleri ile Halkodalarının açılması.

⁹ Özellikle John Dewey tarafından sunulan rapordaki öneriler dönemin aktörleri üzerinde etkili olmuştur. Dewey (1938: 2-7) hazırladığı raporda Türkiye’deki halkın çoğunluğunun köyde yaşaması nedeniyle buralardaki eğitimin ekonomik hayatla birleştirilmesinin çok menfi sonuçları beraberinde getireceğini ifade etmiştir. Köy yaşamını bilen ve bu yönde eğitim alan bir öğretmen şeklinin eğitilmesinin hem köy

Kühne gibi) ülkeye çağırılmış ve görüşlerine başvurulmuştur (Gazalcı, 2018: 31-32). Söz konusu uzmanlarca hazırlanan raporların ülkenin gerçeklerini yansıtmaktan uzak olması sunulan çözümlerin de yetersizliğine neden olmuştur. 1923 yılında gerçekleşen İzmir İktisat Kongresi'nde sunulan çözüm önerileri ile eğitim sorununa daha gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşılmıştır. Köy Enstitülerine ilham kaynağı olacak söz konusu önerilerde okul, üretim ile eğitimin iç içe olduğu bir kurum olarak tasvir edilmiştir. Kongrede kırsal yerleşim alanlarındaki eğitim-öğretim planının temel hatları belirlenmiştir (Aktaş, 2010: 77).

1926-1936 yılları arasında köye öğretmen yetiştirme politikalarının yoğunlaştığı ve bu yönde düşüncelerin dile getirildiği görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı görevini üstlenen Mustafa Necati Bey döneminde açılan köy öğretmen okullarıyla eğitim sorunlarına yönelik ilk çözüm arayışlarına başlanılmıştır. Bu arayışların bir örneği olarak köy eğitimi ile öğretmen yetiştirme amacıyla 26 Aralık 1925 ile 8 Ocak 1926 tarihleri arasında yapılan III. Heyeti İlmîye Toplantısı (Özalp ve Aydoğan, 1983: 106-107) önemlidir. Mustafa Necati Bey döneminde Köy Muallim Mekteplerinin ilk ikisi açılmıştır. Bunlardan birincisi Denizli Erkek Muallim Mektebi'nin 1927 yılında Köy Muallim Mektebine¹⁰ dönüştürülerek diğeri Kayseri'deki Zincidere Köyü'nde eğitime başlamıştır. Fakat zamanla bu okullardaki eğitimin zayıflaması gerekçe gösterilerek 1932-1933 yıllarında kapatılmışlardır (Akyüz, 1999: 338). 1 Kasım 1928 tarihinde Latin kökenli yeni Türk harflerinin kabul edilmesi ile memlekette yoğun bir eğitim seferberliği başlamıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün gayretleriyle açılan millet mekteplerinde halka okuma yazma öğretilmiştir. 29 Şubat 1932 tarihinde açılan Halkevleri ile Halkodaları Atatürk dönemindeki eğitim politikaları içinde önemlidir¹¹.

Mustafa Necati Bey'den sonra köy muallim mekteplerinin açılması, köye öğretmen yetiştirme girişimleri askıya alınmıştır. Dr. Reşit Galip'in Milli Eğitim Bakanı olarak atandığı süreçte bu yöndeki girişimler bazı yazarlar ve eğitimcilerce gündemde tutulmaya gayret edilmiştir (Öztürk, 1996: 127). Söz konusu dönemde Köy İşleri Komisyonu kurulmuş, 1935 yılında Eğitim Kursları ile 1937'de Köy Öğretmen Okulları çalışmaları ileride açılacak olan "Köy Enstitüleri" fikrinin şekillenmesinde öncü rol oynamıştır (Mindivanlı Akdoğan, 2016: 19). 1935 yılında Atatürk tarafından Saffet Arıkan Milli Eğitim Bakanı atanırken İlköğretim Genel Müdür Vekilliğine İsmail Hakkı Tonguç getirilmiştir. 1936 yılında mecliste bakanlığın bütçe görüşmelerinde Sarıkan tarafından ilk defa köy eğitim kursları açma projesi açıklanmıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1936: 245-246). İlk eğitim kursu ise Eskişehir Çifteler Bucağına bağlı Mahmudiye Köyü'nde (Türkoğlu, 2017: 127) açılmıştır. 11 Haziran 1937 tarihinde kabul edilen 3238 Sayılı Köy Eğitimleri Kanun ile köyde görev yapacak öğretmenlerde bulunması gereken özellikler ile bunların nasıl yetiştirilecekleri açıklanmıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, 1937: 258). Köylerde eğitimin geliştirilmesi amacıyla kurulan eğitim kurslarının yanında nüfusu 400'den fazla olanlarda Köy Öğretmen Okulları açılmıştır. Bu okullar 1937'de Eskişehir-Mahmudiye, İzmir-

eğitimini gerçekleştireceği hem de oradaki ekonomik kalkınmayı sağlayacağını ve bunun çok önemli kazanımlarının olacağını belirtmiştir.

¹⁰John Dewey'in önerilerinden etkilenen Mustafa Necati Bey tarafından 2 Mart 1926 tarihinde kabul edilen Maarif Teşkilatı Kanunu ile şehirlerde mevcut olan öğretmen okullarından farklı olan köydeki eğitim sorunlarına çare olması maksadıyla Köy Muallim Mekteplerinin açılması onaylanmıştır (Kafadar, 1997: 294).

¹¹ 1932 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) amaçları arasında köyün eğitilmesi, kalkınması ve köy tabanına Kemalist ideolojinin yerleştirilmesi yer almıştır. Bu amaçla köy halkının zihnine Kemalist devrimlerin ulaşması gayreti siyasi amaçlardan birini teşkil etmiştir. Köylerde okuma odaları Halkodaları çatısı altında açılmış, böylece köylünün bu yolla dönüşümü arzulanmıştır (Karpaz, 2009: 333-334).

Kızılçullu; 1938 yılında Edirne-Karaağaç (daha sonra Lüleburgaz-Kepirtepe’de); 1939’da ise Kastamonu-Gölköy’de kurulmuştur (Gediklioğlu, 1949: 28).

Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel döneminde 17-29 Temmuz 1939 tarihinde gerçekleşen Birinci Millî Eğitim Şûrası’nda tartışılmaya başlanan “Köy Enstitüleri” düşüncesi özellikle Reşat Tardu ve Şemsettin Sirer tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştirilerin temelinde; “köy okullarına yönelik öğretmen yetiştirmenin sadece köy öğretmen okullarına bırakılması, ayrıca sadece köydeki çocukların alınması ve bunların köye öğretmen olarak yetiştirilmesi, burada yetiştirilen öğretmen adaylarına sanat ile tarımsal becerilerin kazandırılarak bunlardan sorumlu tutulmak suretiyle uzmanlaşmasının önüne geçilmesi” şeklindedir (Binbaşıoğlu, 1993: 30). Bu şurada eğitim meselesi kırsal kalkınma bakımından her yönüyle ele alınmıştır. Yücel ve Tonguç’un böyle bir şura düzenlemedeki gayesi, 1939’a kadar yapılmış eğitim politikaları çalışmalarını sistemli hale getirmek amacıyla Avrupa, ABD özellikle de İngiltere’deki araştırmalardan yararlanarak Türk köylüsünün eğitilmesi, aynı zamanda kalkınması için köy ve tarım projelerini köylünün yaşantısına uyumlu hale dönüştürme (Türkmen, 2017: 22) istekleridir.

3. Açılışından Kapanışa Giden Süreçte Köy Enstitüleri ve Dönemdeki Tartışmalar

Mecliste köy eğitimi hususunda en yoğun tartışmaların görüldüğü VI. dönemde (03-04-1939/15-01-1943) CHP içerisinde sessiz bir muhalefet baş göstermiştir. Bu dönem Köy Enstitüleri’nin kurulduğu, teşkilatlandırıldığı sürece denk gelmektedir. Refik Saydam’ın Başbakan olduğu dönemde Yücel ve Tonguç köy öğretmen okullarından istedikleri verimi alamamaları üzerine 3803 Sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Yasası Tasarısı’nı meclise sunmuşlardır. Tasarının görüşülmesine 17 Nisan 1940 tarihinde mecliste genel konuşmalarla başlanmıştır. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bu konuşmaları mecliste bizzat izlemiştir.

Mecliste söz konusu kanunun görüşmeleri esnasında çeşitli eleştiriler yapılmıştır. Bu eleştiriler kanunun üçüncü maddesinde¹² yoğunlaşmıştır. Kimi milletvekilleri, Kazım Karabekir gibi, sadece köy çocuklarının enstitülere alınmasına köy-kent ayırımına neden olacağı ve kaynaşmanın önüne geçeceği düşüncesiyle karşı çıkmıştır¹³. Karabekir’in şu sözleri bu durumu özetler niteliktedir (TBMM Zabıt Ceridesi, 1940: 73); “.... Köy enstitülerini yalnız ilkokullarını bitiren çocuklara hasrediliyor. Şehir ve kasaba çocuklarının köylerle temasını kesiyor. ... Biri köylünün kendi ruhi terbiyesi, biride şehirli kısmı. Bu suretle bütün şehir gençliğini köy gençliği ile ve köy halkı ile ruhi kaynaşması temin edilmelidir.” Eleştirilerin bir diğeri ise Osman Şevki Uludağ tarafından dillendirilen yine Kazım Karabekir’in desteklediği “isim” mevzusunda belirlemiştir. Uludağ, “enstitü” yerine başka bir ismin bulunması gerektiğini veyahut kelimeyi aynen yazarak, “enistitü” şeklinde, kullanılmasının daha doğru olacağını savunmuştur. Karabekir ise “hayat kaynağı/mektebi” gibi isimlerin çocuklar ve köylüler üzerinde daha tesirli olacağını savunmuştur (TBMM Zabıt Ceridesi, 1940: 72-73). Bu eleştiriler dışında enstitülerin kurulacağı yerler, buralara alınacak öğrenciler hususunda tartışmalar yaşanmıştır.

¹² Bu kanunun üçüncü maddesi şöyledir; “Enstitülere tam devreli köy okullarını bitirmiş sıhhatli ve müstaid köylü çocuklar seçilerek alınırlar. Enstitülerin tahsil müddetleri en az beş yıldır. Öğretmen olamayacağına kanaat getirilen talebenin ayrılacağı mesleklerin tahsil müddetleri maarif vekilliğince tespit edilir”. Detaylı bilgi için bkz. Köy Enstitüleri Kanunu (1940), Kanun No: 3803, 3. Tertip, XXI, Ankara: , Ankara Devlet Matbaası.

¹³ Eleştirilerin tamamı için bkz. TBMM Zabıt Ceridesi (1940), Devre: 6, C.10, Türkiye Büyük Millet Meclisi İtranet Sitesi (tbmm.gov.tr).

Bütün bu eleştiriler gölgesinde kanun, 17 Nisan (1940) günü mecliste oylamaya açılmıştır. Meclisteki 429 milletvekilinden 148'inin oturuma katılmadığı, buna rağmen ret oyu kullanılmayarak 278 milletvekilinin onayıyla kabul edilmesi önemlidir (Köy Enstitüleri Kanunu, 1940: 692). CHP içinde ileride vuku bulacak ayrılıklarının anlaşılması açısından bu oylamaya katılmayanlar arasında Fuat Köprülü, Adnan Menderes, Celal Bayar bulunması (Kirby, 1962: 200) manidardır. Muhalefetin parti içinde sessiz bir şekilde varlığını hissettirdiği fakat ilerideki süreçte yaşanacak olanlarında ilk işaretlerini verdiği görülmektedir.

Söz konusu eleştirilerin daha gür bir sesle dillendirildiği süreç ise diğer bir yasal düzenlemede kendini hissettirmiştir. Bu düzenleme 19 Haziran 1942 tarihinde kabul edilmiş olan 4274 Sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatı Kanunu'dur. 3 Haziran günü başlayan görüşmeler altı oturum sonunda 32 milletvekilinin söz alması ve 61 konuşmanın gerçekleşmesiyle tamamlanmıştır. Özellikle 10.¹⁴ ve 25.¹⁵ maddeler tartışmaların şiddetlendiği kısımlar olmuştur. "İsim" konusu gündeme tekrar gelmiş, bunun yanı sıra "din eğitimi"¹⁶ mevzuu ile kanunun 25. maddesinde belirtilen "kadınların çalıştırılmasına" yönelik tepkiler yükselmiştir. 1940 yılındaki gibi bu kanunun oylamasına kimi milletvekilleri, 177 tanesi, katılmamış; fakat kanun 252 oyla yasalaşmıştır. Bu oylamada muhalefetin sayısında artış olmuştur. Oylamaya katılmayanlar arasında Kazım Karabekir, Refik Koraltan, Adnan Menderes, Fuat Köprülü gibi sonradan adları sıklıkla duyulacak isimler yer almıştır. Bunun yanı sıra kanunun çıkarılmasına direnç gösteren Kasım Gülek, Emin Sazak, Cavit Oral gibi bir kısım büyük toprak sahipleri ise lehte oy kullanmışlardır. Çok partili hayata geçişte önemli olaylardan biri de toprak reformudur. 1945 yılında gündeme gelen Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu¹⁷ mecliste gerçekleşen uzun görüşmeler sonunda ve bir kesimin eleştirileri altında kabul edilmiştir. Fakat kanuna muhalif olan söz konusu kesim CHP'ten ayrılıp Demokratik Parti'yi (DP) kurmuştur (Çakmak, 2007: 227).

1940-1942 arası dönemde Köy Enstitülerine yönelik meclisten ve kırsal kesimden eleştiriler¹⁸ yükselmiş; fakat II. Dünya Savaşı'nın bitimine doğru konjonktürel dış siyasette vuku bulan meseleler ülke içi siyasetin yönünü tayin etmiştir. Bu gelişmeler milliyetçi, muhafazakâr

¹⁴ Bu maddede köy öğretmenlerinin görev ile sorumluluklarına yer verilmiştir. Buradaki temel eleştiri ise öğretmenlerin yetkilerini aşan bir şekilde donatıldığı yönünde olmuştur. Oturum için bkz. TBMM Tutanak Dergisi (1942), Dönem: 6, XXVI, Birleşim: 68.

¹⁵ Söz konusu maddede ise okul yapımında kadınlara sorumluluk yüklenmesi, 18 ile 60 yaş sınırlamasının olması, her bireyin yılda 20 gün çalışma zorunluluğuna tabi tutulması tartışmaların yoğunlaştığı konuları oluşturmuştur. Oturum için bkz. TBMM Tutanak Dergisi (1942), Dönem: 6, XXVI, Birleşim: 70.

¹⁶ Bu doğrultuda özellikle Köy Enstitülerinde okul ders müfredatında ahlaki konuların eksikliği konusunda yoğun eleştiriler yapılmıştır. Bunun önüne geçilebilmesi için enstitüler ile buradaki öğretmenler için 15-21 Şubat 1943 tarihinde gerçekleştirilen II. Milli Eğitim Şurası'nda Ahlaki Tedbirler Cemiyeti kurulması önerisi gündeme gelmiştir (Kirby, 1962: 333).

¹⁷ Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun mecliste görüşülmesi esnasında yaşanan muhalefet bütçe görüşmelerine yansımıştır. DP Milletvekili Emin Sazak, bu görüşmeler esnasında Köy Enstitülerini eleştirerek buradaki eğitimin "ahlaki" yönden öğrencileri kötü etkilediğini iddia etmiştir (Tonguç, 2009: 447). Bu kanuna yönelik özellikle meclis içerisinde toprak ağaları olan milletvekillerinden itirazların yükseldiği ifade edilmelidir. Köy Enstitüsü özelinde ise köylünün bilinçlenmesinin, kalkınmasının sağlanması nedeniyle toprak ağalarının söz konusu eğitim kurumlarından rahatsızlığı dönemsel olarak yapılan eleştirilerin nedenleri arasında zikredilmiştir.

¹⁸ Köy Enstitülerinin kapanışına giden sürecin yapı taşlarını ören siyasal, toplumsal konulardır. II. Dünya Savaşı neticesinde iki kutuplu bir dünya inşa edilmesi Türkiye'deki siyasi iktidarın politikalarında da bir değişikliğe sebebiyet vermiştir. Bundan enstitüler de nasibini almıştır. Çalışmanın devamında enstitülere yöneltilen eleştirilerin ideolojik boyutu ele alınmıştır.

anlayışın Türkiye'deki siyasete etki etmeye başlamasını beraberinde getirmiştir. 1941 yılında Sovyetler Birliği'ne Almanya'nın saldırısı basım mecrasında bütün Türklerin siyasal, kültürel birliğinin sağlanmasını içeren Turancı neşriyat yaygınlaşmasına ön ayak olmuştur. Almanya'nın galibiyeti ve gelişen ilişkiler ile 1943 yılından itibaren Türkçü-Turancı hareket hükümetten destek görmüş, Alman hayranlığı başlamıştır. Bu savaşın başlangıcından beri Almanya'nın kazanacağı düşünüldüğünden ilköğretim kademesinde eğitmen sistemi uygulanmaya başlanmış, fakat savaşın seyri Sovyetler Birliği lehine dönünce Köy Enstitüsü modeli sistemine geçildiği iddia edilmiştir (Bozdağ, 1980: 5).

1944 yılına gelindiğinde ise bu hareketin tasfiye edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Özellikle Sabahattin Ali ile Nihal Atsız arasındaki cereyan eden dava sonrası gözaltı, tutuklamalarla süreç tehlikeli bir boyuta evrilmiştir. Atsız'ın sahibi olduğu "Orhun" dergisinin 15. sayısında Şükrü Saraçoğlu'na hitaben kaleme aldığı "Başbakan Saracoğlu Şükrü'ye Açık Mektup" başlıklı yazısında mecliste onun 5 Ağustos 1942 tarihli konuşmasına göndermeye yaparak; *"Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve lâakal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir"* ifadelerini hatırlatmış, halen Türkçülüğün hayata geçirilememesinden dem vurmıştır. Ayrıca CHP ve devlet tarafından solculuğun kayırıldığını özellikle lise, üniversite gençliği arasında komünistlerin çoğalmasından duyduğu endişeyi dillendirmiştir (Atsız, 1944a: 1-5). Derginin bir sonraki sayısında "Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup" başlıklı yazısında komünist solcu olarak nitelediği (Sabahattin Ali, Sadrettin Celal Antel, Pertev Naili Boratav, Ahmet Cevat gibi) Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalışan bazı isimleri "vatan haini" ilan etmiştir. Hasan Ali Yücel'in bu isimleri tasfiye etmesi gerektiği, ayrıca kendisinin de artık istifa vaktinin geldiğini yazmıştır (Atsız, 1944b: 1-5). Atsız ise bu açık mektuplarının bedelini öğretmenlik görevine son verilmesi, "Orhun" dergisinin kapatılmasıyla ödemiştir. Sabahattin Ali, kendisine "vatan haini" dediği için Atsız'a hakaret davası açmıştır. Bu tarihe "İrkçilik-Turancılık davası" olarak geçmiştir.

Dava ve tutuklamalara karşın devletin resmi duruşu ise 29 Mayıs gösterileri esnasında İsmet İnönü'nün nutkunda netleşmiştir. Turancılık fikrini hastalıklı, zararlı; ırkçılığı ise milleti bölücü, parçalayıcı görmüş, bunlarla mücadelenin elzem olduğunu dillendirmiştir. Bu konuşmasında iktidarın savunduğu milliyetçilik anlayışının çerçevesini anayasal olarak çizerek Türkiye dışında herhangi bir coğrafya üzerinde egemenlik açısından bir haklarının olmadığını ifade etmiştir. İnönü konuşmasının devamında Cumhuriyet rejiminin teminatı olarak eğitim ve öğretimi zikretmiş, Kemalizm üzerinden milli eğitim politikalarının şekillendirileceğini belirtmiştir. Öğretmenlerin rejime bağlı olarak anayasal çerçeve dâhilinde davranmalarını telkin etmiştir. Turancılık faaliyetlerinin rejimi yıkma gayesi taşıdığını, gizli bir cemiyet şeklinde örgütlendiklerini iddia etmiştir (Maarif Vekâleti, 1944: 4-9). Benzer şekilde 29 Mayıs 1944 tarihli konuşmalarında Şükrü Saraçoğlu ve Hasan Ali Yücel, İnönü'nün söylemlerine destek verici beyanlarda bulunmuşlardır. Ayrıca Yücel, İnönü'nün söz konusu nutkunun ilk ve orta kademe ile Köy Enstitüleri'ni içine alacak şekilde okullarda okutulmasını; öğretmenlerin Atatürk ve İnönü'nün fikirleri doğrultusunda Kemalist ideolojinin savunduğu kültür, tarih ve coğrafya düşüncesi ile Cumhuriyet değerlerinin ağırlıklı bir şekilde öğretmesini telkin edilmiştir (Maarif Vekâleti, 1944: 21-24).

Mamafih İkinci Dünya Savaşı'nın sonucunun Türkiye'ye yansımaları eğitim anlayışını ve tartışmalarının seyrini etkilemiştir. Eğitim alanında Avrupa merkezli yerine Amerikan tarzı yaklaşım ile uygulamalar tercih edilmeye başlanmıştır. Köy enstitülerine yönelik eleştirilerin

önemli kaynağı da Amerika'nın ülke üzerinde meydana getirdiği sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal etkilerdir. Almanya'nın savaştan yenik çıkması ile Sovyetler Birliği'nin Batılı devletleri de yanına alarak komşu ülkelerini tehdit etmeye başlaması Türkiye'nin rotasını Amerika'ya çevirmesine neden olmuştur. Sonrasında Truman Doktrini, Marshall Planı doğrultusunda Amerika'nın siyasi, askeri, ekonomik desteğiyle ilişkiler ivme kazanmıştır. CHP ile İsmet İnönü'ye yönelik eleştiriler azami seviyeye çıkması neticesinde daha ılımlı bir siyasi çizgi izlenmeye başlanmıştır (Armaoğlu, 1988: 517-518). Bu atmosfer içinde 21 Temmuz 1946 tarihinde genel seçimler yapılmış, “açık oy, gizli sayım” esası doğrultusunda gerçekleşen seçim beraberinde pek çok tartışmayı getirmiştir. Recep Peker Başbakan olurken Milli Eğitim Bakanlığı görevini üstlenen Reşat Şemsettin Sirer olmuştur. Bu dönemde enstitülere yapılan eleştirilerin tozu diğerine göre daha açık ve şiddetli hale gelmiştir.

Sirer'in bakan olması ile enstitüler yöneltilen komünist eylemlerine dair iddialar artmıştır. Çok partili hayata geçiş döneminde en büyük “komünistlik” suçlaması Kenan Öner ile Hasan Ali Yücel arasında yaşanan ve odağında Köy Enstitülerinin olduğu davadır. Bu süreç eski Genel Kurmay Başkanı olan Fevzi Çakmak'ın eski Milli Eğitim Bakanı'nın milliyetçileri bakanlık emrine almak suretiyle etkisiz hale getirdiğini yanı sıra komünistlere destek olduğunu hükümete bildirdiğini belirtmiştir. Yücel'in Çakmak'ın bahsettiği bakanın kim olduğunu açıklamasını istemesi üzerine ise DP İstanbul İl Başkanı avukatı olan Öner'in Yücel'in adını vermesiyle olay mahkemeye taşınmıştır. Bu dava boyunca ortaya konulan iddialar enstitülere yapılan komünistlik suçlamalarının kuvvetlenerek kapanışına giden süreci hızlandığı söylenebilir.

Bakan Sirer döneminde enstitülerde önemli değişikliklere gidilmiştir.¹⁹ 1947 yılıyla enstitülere yönelik komünistlik suçlamaları “din eğitimi” düşüncesinin önem kazanmasını beraberinde getirmiştir. Bu düşünce gittikçe güç kazanmış, 1947 yılında gerçekleşen VII. CHP Kurultayında imam hatip kurslarının açılması, okullarda din dersinin okutulmaya başlanması, İlahiyat Fakültesi açılması gibi görüşler gündeme gelmiştir (Bila, 1999: 126). DP'nin iktidara gelmesiyle enstitüler öğretmen okullarıyla birleştirilmiş, kapanma süreci hızlanmıştır. Din ve ahlak eğitimi ile imam hatip okulları gündemi daha fazla meşgul etmiştir. Tevfik İleri'nin Milli Eğitim Bakanı olmasıyla bütçe görüşmeleri sırasında enstitülere yönelik eleştiriler artmış, kapatılması gerektiği güçlü şekilde dillendirilmiştir. Köy enstitülerine yönelik en büyük eleştiri²⁰ karma eğitiminin uygulanmasının ötesinde yatılı öğrenim ve kız oğlan çocuklarının aynı kampüs içinde yer

¹⁹ 1947 yılında çıkarılmış olan 5117, 5129 sayılı yasalar ile öğretmenlere verilen kitap, alet gibi malzemelerin iadesi istenmiş, ayrıca öğretmenlere toprak tahsisi zorlaştırılmıştır. Sonrasında çıkarılan 5012 ile 5210 sayılı yasalarla ise köylülerin okul inşaatında çalıştırılması yükümlülüğüne son verilmiştir. 1947-1948 eğitim ve öğretim yılına gelindiğinde enstitülerin yönetici kadrosunun yetiştiği Yüksek Köy Enstitüsü kapatılmıştır. Enstitüler için yeni bir yönetmenlik hazırlanmıştır. Bununla öğretmenlerin yönetici vasıfları sonlandırılmış, öğrencilerin ders dışı aktiviteleri sınırlandırılmıştır. 1947 yılında yayımlanan genelgeyle kız ve erkeklerin okulları ayrılmıştır. Ayrıca başka bir genelgede ise serbest okuma saatlerinden rahatsızlığı dillendirilerek “seviyeye uygun” kitapların okutulması kararı alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dünya klasiklerinden yaptırılmış olan çeviriler yine bakanlıkça toplatılmıştır. 1948 yılında iş eğitimi ilkeleri askıya alınmış, enstitüler klasik okullara dönüştürülmüştür. Çok partili hayata geçilmesinden kısa bir zaman sonra DP iktidarı zamanında enstitüler tasfiye edilmiştir (Avcıoğlu, 1976: 499-500).

²⁰ Köy enstitülerine özellikle kız çocuklarına dair eleştirilerin temelini enstitülerin komünist yuvası aşırı sol eğilimli olduğu yönündeki iddialar teşkil etmiştir.

almaları teşkil etmiştir. Milli Eğitim Bakanı İleri; kız çocukları, din ve aile²¹, ahlak üzerinde mecliste yaptığı konuşmasında şunları dillendirmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 1951: 43):

“Komünizmin telkin unsurlarından birisi de, aile mefhumunu ... Din mefhumunu yıkmak ... aile müessesesini yıkmak da diğer gayelerinden biridir. ... buldukları çare, para yerine serbest cinsi münasebettir. ... 500 erkek çocuğun, yanında hepsi 16, 20, 22 yaşlarında, 60 - 70 kız çocuğu beraber okur, beraber çapa çapalar. Beraber horon oynar. Gece yan yana pavyonlarda yatar. Bu yüzden nice çocuklar düşmüştür. Nice köy kızları serbest fuhuşa teşvik edilmiştir. ... oradaki kızları toplayarak, ayırarak, İzmir’de tertemiz bir yuva içinde toplamak ve ayrı bir kız enstitüsü haline getirmek ve böylece bu memleket içindeki çıbanbaşlarını temizlemek çok şükür olsun bize nasip oldu.”

Mecliste enstitülere yönelik dillendirilen komünistlik iddialarının doruk noktaya vardığı 1951 yılında Türk Ceza Kanunu’nun²² bazı maddelerinin (madde 141./142.) değiştirilmesi esnasındaki toplantıda, Türkiye’de komünistlik faaliyetlere dair bazı vekillerin verdiği soru önergesi mecliste görüşülmüştür. Tonguç’un solcularla münasebeti, sol eserlerin bakanlık vasıtasıyla eğitime sokulmuş olması ile solcu olan hocaların işe alımı, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’ndeki hocaların Hasanoğlu Köy Enstitüsü arasındaki münasebete değinilmiştir²³:

“Köy enstitülerinin başına getirilen İsmail Hakkı Tonguç, hususi münasebetleri itibariyle sol anlayışı ile münasebeti bulunan bir zattır. Köy Enstitüleri hususi bir hava ile beslenmeye başlamıştır. ... Bu müessesenin belkemiğini teşkil eden zatların koyu birer Marksist oldukları su götürmez bir hakikattir. Bir taraftan da, yeni yetiştirdikleri elemanları türedikçe vazifeye almak yolunu tutmuşlardır. Bu faaliyet - maalesef - çok gizli yürütülerek bütün hayırhah tavsiyeler ve patlak veren hâdiseler örtbas edilip devam ettirilmiştir. Evvelâ Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi, Hasanoğlu Köy Enstitüsü ile vasıtasız bir irtibat tesis ederek, orada mütemadiyen konferanslar vermiş, karşılıklı talebe ziyaretleri tertip olunmuştur. Yine bu müessesenin tesiri altında, Hasanoğlu’nın diğer enstitülere de gönderilen dergisi, mükemmel bir sol propaganda organı olmuştur Şefik Hüsnü’nün «Adımlar» enstitülere mebzulen sokulmuştur. Diğer taraftan, (Millî Eğitim vasıtasıyla) bu müesseselere sol fikirleri aşılacak için, sol eserler Millî Eğitim yolu ile ve itina ile sokulmuştur.”

Genel itibariyle enstitülere yönelik eleştiriler buralarda aşırı sol eğilimli hatta komünist bir nesil yetiştirildiği yönünde olmuştur. Okulların yönetim kademesini işgal edenlerin sol, Marksist-Leninist bir görüşe sahip olduğu öne sürülmüştür. Öğrencilerin özellikle okul inşaatında çalıştırılmaları, temizlik ile bakım işlerini yapmaları, teknik ve tarım uygulamalarında yer almalarının Sovyet Rusya’nın komünist rejiminin birer örneği olarak algılanmış, bu durumun milliyetçilik ilkesiyle çeliştiği iddia edilmiştir²⁴.

1954 yılında enstitülerin ilköğretmen okullarıyla birleştirilmesine yönelik yasa teklifinin mecliste görüşmelerine başlanmıştır. Bu uygulamanın genel gerekçeleri olarak müfredat programının yetersizliği, hem öğretmen hem de çiftçi olarak tam yetiştirilmenin gerçekleştirilmediği, öğretmenler arasında meydana getirdiği ikilik düşüncesi oluşturmuştur. Mecliste gerçekleşen

²¹ Kız ve oğlan çocuklarının yatılı olarak aynı kampüste bulunmaları ahlaki bozucu, aile yapısını parçalayıcı olarak görülerek eleştirilerin odağında yer almıştır.

²² Tartışmalar için bkz. T.C. Resmî Gazete, 11.12.1951 Tarih ve 7979 Sayılı Kanun, 2385-2386.

²³ Detaylı bilgi için bkz. TBMM Tutanak Dergisi (1951), Dönem: IX, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 6.

²⁴ Bu iddialar mecliste kapalı görüşmelerde muhalif milletvekilleri tarafından farklı soru önergeleriyle meclise taşınmıştır. Enstitülerin açılışından kapanışına kadar süreçte meclis içindeki bu süreci inceleyen bir çalışma için bkz. Çakmak, F. (2007). Kuruluşundan kapatılışına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde Köy Enstitülerine yönelik muhalefet, *ÇTTAD*, VII/15, 221-250.

görüşmeler neticesinde yasa kabul edilmiş, enstitüler tamamen kaldırılmıştır (Çakmak, 2007: 248).

27 Mayıs²⁵ darbesinden sonra Köy Enstitüsü mevzuuyla ilgili bir takım olaylar, gelişmeler yaşanmıştır. 1960 yılında Tonguç'un ve 1961'de Yücel'in vefatları basın mecrasında enstitülerin tekrardan konuşulmasına neden olmuştur. Ayrıca bu durum, enstitülerden mezun olanların bir araya gelmelerini ve örgütlenmelerini sağlamıştır. Basın alanındaki en kayda değer girişim enstitü mezunlarının, öğretmen ve yöneticilerinin kurulmasında öncü oldukları "İmece" dergisidir²⁶. Kamuoyunda enstitülere yönelik ilgi uyandıran diğer bir olay ise 1961 yılında Türk Devrim Ocaklarının "Memleketimizin Bugünkü İhtiyaç ve Durumu Karşısında 3803 Sayılı Kanunla Kurulan ve Tanımlanan Köy Enstitülerinin Yeniden Kurulup Kurulmaması" temalı açık oturum olmuştur. Burada ilk defa enstitülerini müdafaa eden ve onun karşısında buna karşı çıkan sağcı gruplar karşı karşıya gelmişlerdir. İkinci açık oturum 1962 yılında Ankara'da düzenlenmiştir. Bu açık oturumlara grupların karşılıklı tartışmaları damga vurmuştur. Köy Enstitülü grubun savunduğu tez kapatılan enstitülerinin tekrardan açılması yönündeyken sağcı grup evvelden tekrarlanan eleştirileri gündeme getirmişlerdir. Köy Enstitüleri 1960 ile 1969 arası dönemde memleketin birçok şehrinde hatta kimi ilçelerde bile, İmece dergisinin paralelinde yayınlar çıkarmışlardır (Tonguç, 1970: 575-579-580). 1960 sonrasında enstitülerin tekrardan açılması taleplerine karşı milliyetçi, muhafazakar kesim tarafından yapılan eleştiriler bu çalışmada "Milli Yol" dergisi özelinde aktarılmıştır.

²⁵ 27 Mayıs askeri darbesi sonrasında yapılan yeni anayasayla, birçok konuda olduğu gibi, basın yayım faaliyetleri ve fikir özgürlüğü özelinde önemli düzenlemelerin yapılması yeni bir dönemin kapılarını aralamıştır. Bu dönemde fikir dergiciliğinde hızlı bir sıçrama yaşanmıştır.

²⁶ 1961 yılının mart ayında ilk sayısını yayımlayan İmece dergisinde Köy Enstitüsü geleneğini gündemde tutmaya amaçlayan sol çizgide, Atatürk devrimlerini savunan bir pozisyonda kendini konumlandırmaktadır. Köye, köylüye nasıl ulaşılabileceğini analiz eden bu misyonu yerine getirebileceklerin öğretmenler olduğu varsayımından hareketle pek çok yazı kaleme alınmıştır. Özellikle dergide uzun soluklu denebilecek bir yazı dizisi olan Talip Apaydın'a ait "Köy Enstitüsü Yılları", Köy Enstitülerinin kuruluşu ve köylünün toplumsal meselelerinin neler olduğu üzerinde yoğunlaşmıştır. Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Akagündüz, Ü. ve Yenilmez Akagündüz, S. (2017). İmece dergisi ve dergideki toplum temalı yazıların bibliyografik künyesi (1961-1965), *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (60), 189-208.

4. “Milli Yol” Dergisinde²⁷ Köy Enstitüleri; “Eski Ruhla”²⁸ Yeniden Açılma Düşüncesi Karşısında “Eski İtirazların” Tekerrürü (26 Ocak 1962-28 Aralık 1962)²⁹

“Tarafsız haber dergisi olarak yayın hayatına başladık. Milliyetçiyiz. Her konuyu milliyetçi gözüyle göreceğiz. Bu iki esas arasında bir tezat var mıdır? Yoktur. Çünkü biz çeşitli siyasi partiler arasında tarafsızız. Ama Türklüğü sevenlerle onu yok etmek isteyenler arasında tarafsız değiliz. Şu halde tarafsızlığımız sadece meşru siyasi faaliyetler karşısındadır. Komünistlere karşı açıkça düşmanız. Milliyetçiliğe gizli veya açık her düşmanlık hareketine karşı tereddütsüz cephe alacağız. İşte bizim tarafsızlığımız anca bu sınırlar içinde bir tarafsızlıktır”
(Milli Yol, 1962/1: 3).

“Milli Yol”, ilk sayısından itibaren “*Haftalık Tarafsız Siyasî Milliyetçi Haber Dergisi*” mottosuyla tarafsızlığını açıkça ilan ederek yayım hayatına başlayan milliyetçi yönü ağır basan bir dergidir. Bu tarafsızlık sadece milliyetçi zeminde kabul görülmekle birlikte açıkça “komünizme”³⁰ düşman olduğu kesin bir dille vurgulanmıştır. Böylece sahiplenilen antikomünist söylem daha ilk sayıda net bir biçimde kendini hissettirmiştir. Derginin sayfalarında kendine yer bulan konulardan biri günümüzde bile halen tartışılmaya devam eden “*Köy Enstitüleri*” olmuştur. Enstitülere yönelik bakış açısını ise “*düşman*” imgesi ve “*komünizme hizmet etme*” dinamikleri tayin etmiştir.

Milli Yol dergisi ilk sayısında “tarafsız milliyetçi” bir yayın organı olarak çıkarılacağı beyan edilmiş olup, bu tarafsızlığın Türklüğü sevenlerle onu yok etmek isteyenler arasında geçerli olmadığı belirtilmiştir. “Milli Yol” başlıklı giriş yazısında milliyetçiliğin karşısında yer alan, “açık veyahut gizli düşman” olarak komünist faaliyetler zikredilmiştir. Türklüğü yok olmaktan kurtarmanın ancak antikomünist mücadeleyle olacağı vurgulanmıştır. Bu yazıda tarafsızlıklarının siyasi partiler nezdinde de geçerli olduğu ifade edilse de CHP bunun dışında bırakılmıştır. Çünkü komünistlerin ülkede varlık göstermelerinden bu parti sorumlu tutulmuş, bu minvalde “... *biz onlara elbette çatacağız. Hiçbir CHP’li bundan alınmasın*” (Milli Yol, 1962/1: 3) ifadelerine yer verilmiştir.

²⁷ 26 Ocak 1962 yılında ilk sayısını çıkaran dergide; Necati Bozkurt “imtiyaz sahibi”, İsmet Tümürk “neşriyat müdürü”, Mümin Çevik “idare müdürü” olarak belirtilmiştir. Haftalık milliyetçi tarafsız haber dergisi” şeklinde kendini tanımlayan “Milli Yol”da bir önceki haftaya ait haberlerin yorumlandığı, karikatürlere, anketlere, fıkralara, gençlik sayfasına yer verildiği, pek çok Türkçü yazarın kalem oynattığı görülmektedir. Nihal Atsız, İsmet Tümürk, M. Zeki Sofuoğlu, Dursun Cebe, Nejdett Sançar, Ülkü Urungu, Necdet Kürşad, Fethi Tevetoğlu, Süleyman Hayri Bolay, Muhittin Koran, Altan Deliorman, Süleyman Aksoyalp, Ali Rıza Özer, İlhan E. Darendelioğlu, N. Denizcioğlu, Mustafa Nuri Bayhan, Alpaslan Kılıç, Ayhan Sayın, Mahmut Aydın Elbeyioğlu, Mehmet Serhat, Abdürrahim Karakoç, Yusuf Öktem, Erhan Demirutku, Reşat Cantaş, Hızır Bek Gayretullah, Ferit Törümüküney, Hayranî Ilgar, Süreyya Narmanlı, Halis Su, Yörükvelibeyoğlu, A. Galip Çaka, Refet Körüklü, Hasan Sami Bolak Tahsin Ünal, A. Fuat Azgur, İskender Öksüz, Hasan Sami Bolak, Turhan Berkok, Bahattin Çokay, Necdet Özyazar, Yüce Uran bu yazarların bazılarıdır.

²⁸ Bu tabirden kasıt, Tonguç tarafından 17 Nisan 1940 tarihinde açılan Köy Enstitülerinin dönemin milliyetçi, muhafazakâr çevrelerce “komünist yuvaları” görülmesi başka ifadeyle toplumda komünizmin yayılmasına sebebiyet verdiği dair algıdan duyulan endişe vurgulanmak istenmiştir.

²⁹ “Milli Yol” dergisine 48 sayı yayımlandıktan sonra ara verilmiş, 49. sayı ise yaklaşık iki yıl sonra çıkarılabilmektedir. Yazarlar arasında “din” ekseninde şekillenen fikir ayrılığı derginin kaldığı yerden devamına engel olmuştur (Akkurt, 2021: 381).

³⁰ Dergide sosyalizm ile komünizm arasında ayrıma gidilmediği ifade edilmelidir, bkz. Milli Yol (1962/17), “Sosyalizm-Komünizm”, (17), 15.

Derginin sayfalarına yansıyan antikomünist söylem, 27 Mayıs 1960 sonrası ülke gündemine gelen Köy Enstitülerinin tekrardan açılması tartışmalarında hissedilmiştir. Özellikle ilk yirmi sayıda konu ile ilgili kamuoyunda ilgi uyandıran olaylara geniş bir şekilde yer verilmiştir. Tonguç tarafından 17 Nisan 1940 tarihinde kurulmuş olan Köy Enstitüleri'ne yönelik daha önceden milliyetçi, muhafazakâr çevrelerce dillendirilen antikomünist söylem 1960'larda "Milli Yol" dergisinde aynı saiklerle tekrarlandığı açıkça ifade edilmelidir. Daha ilk sayıda dönemin Maarif Bakanı olan Hilmi İncesulu'nun; "*Köy Enstitülerindeki ruh bütün öğretmen okullarında uygulanacak*" ifadesi "*yılın en tehlikeli sözü*" olarak aktarılmıştır³¹.

Dergide enstitülerin yeniden "eski ruhlarıyla" canlandırılması fikrine şiddetle karşı çıkmıştır. Bu fikrin ortaya atılması ise 27 Mayıs sonrasındaki özgürlük ortamına bağlanmıştır; "*Köy Enstitülerinin yeniden açılması siyasi havayı kendilerine elverişli saydıklarından olacak, son zamanlarda bu yoldaki çalışmalarını arttırmış bulunuyorlar. Türk basınında bir hayil köşe başlarını ellerine geçirmiş bulunanlar (başta yerli kızıklar olmak üzere) bütün şer kuvvetleri mensupları, bu konuyu her fırsatta bu konuyu ileri sürüp durmaktadır*" (Okçuoğlu³², 1962/11: 11). Enstitülere yönelik temel eleştiri bu okullarda komünizm propagandası yapıldığı yönündedir; "*Tek parti döneminde maarife küçük bir azınlığın gayretleriyle bu okullarda komünizm propagandası yapıldığı, konuyla uzaktan ilgili bulunanlarında bildikleri bir gerçektir*". Bu bağlamda enstitülerin tekrardan açılması fikri sadece bir "maarif meselesi" olarak görülmemiştir. 1960'lar Soğuk Savaş dönemi iki kutuplu dünyasının bölünmüşlüğü'nün tırmanışa geçtiği dönem olduğu gerçeğinden hareketle dergide, komünizmin esir veyahut yok etmek istediği Hür Dünya devletleri arasında Türkiye'nin de olduğunu bilhassa coğrafi konumu itibarıyla hatırlatılmış ve "*Bu gerçek meydanda ve komünizmin çeşitli sinsi oyunları, bir sır değil iken, içlerinde yıllarca kızıl propaganda yapılmış köy enstitülerinin yeniden açılması (hem de eski ruhlarıyla açılması!!) yolundaki çalışmaları bir maarif meselesi olarak kabul etmek nasıl mümkün olabilir?*" (Okçuoğlu, 1962/11: 11) ifadelerine yer verilmiştir.

Köy Enstitülerine yönelik olumsuz bakış açısındaki temel neden bu okulların milliyetçilikle olan bağların koparılmaya çalışıldığı bir kurum olarak algılanmasında yatmaktadır. Türkçülük komünizme karşısında ona karşı koruyucu argüman şeklinde konumlandırılmıştır. Bu durum hem Türk Devrim Ocakları'nın düzenlediği açık oturumlarda hem de 7. Milli Eğitim Şûrası'nda "eski ruhuyla" yeniden canlandırılmak istenen enstitülere yönelik karşı cenahtan yükselen seslerin beyanlarında görülmektedir.

Milliyetçilerin de katılım sağladığı Türk Devrim Ocakları tarafından İstanbul ve Ankara'da gerçekleşen açık oturumlar dergide geniş yankı bulmuştur. İlk sayıda yaklaşık olarak dört sayfa, 6-7 Ocak 1962 tarihinde Kültür Derneğinin genel merkezinde düzenlenen Ankara'daki açık oturuma ayrılmıştır. Bu toplantının tarafsız şekilde tertip edilmediğine yönelik temel eleştiri, enstitülerin açılmasını isteyenlerle aleyhtar olanların eşit sayıda çağırılmaması hususunda ve bilinçli bir şekilde hareket edildiği yönde cereyan etmiştir. Böylece enstitülerin açılmasını isteyenlerin çok olduğunun aksettirilmek istendiği iddiasında bulunulmuş, derginin sahiplendiği

³¹ Bunun yanı sıra Tefik İleri'nin ölümüne "*Merhumu nasıl bilirsiniz*" başlığıyla yer ayrılmış, Eğitim Bakanı olarak bilhassa komünist öğretmenlerin temizlenmesi için çalıştığına vurgu yapılmıştır. Köy Enstitülerinin kapatılmasındaki hizmetleri yeterli görülmesi de "*Tonguç Baba'nın Türk maarifinden atılmasının şerefine bile Tefik İleri'yi saygıyla ve şükranla anmalarına yeterli olduğu*" ifade edilmiştir (Milli Yol, 1962/1: 10-11).

³² Nejdett Sancar kimi yazılarında müstear (takma ad) olarak A. Okçuoğlu'nu kullanmayı tercih etmiştir.

antikomünist söylem “Böyle bir toplantıya demir perde gerisinde ne isim verilirdi, bilinmez, ama bizim memlekette tarafsız bir toplantı asla denmezdi” ifadelerine yansımıştır. CHP’nin Köy Enstitülerinin açılması konusunda sergilediği “tarafsız” tavrı yanlış bulunarak partinin kendini yalanlamadan öteye geçmediği iddia edilmiştir. Bu toplantıya yönelik diğer bir eleştiri enstitülerin açılmasına aleyhtar olanlara çok az; fakat enstitü taraftarlarına daha fazla söz verildiği yönünde olmuş, özellikle Fakir Baykurt’a³³ özel bir parantez açılarak “*ilim ve fikir adamları arasında ne işi bulunduğu hiç kimse tarafından anlaşılamayan ‘meşhur’ kişi*” olarak zikredilmiştir.

Ankara’da gerçekleşen açık oturum enstitülerin açılmasına taraf olan ve olmayanları bir araya getirmesi bakımından önemlidir. Burada söz alıp savunma yapanlar esas itibarıyla döneme ait temel eleştiri argümanlarını sunmuşlardır. Söz konusu açık oturumda enstitülerin açılmasını savunanlar tezlerini; “Türk köyündeki sefalet ve köy çocuğunun okutulmasına” ayrıca Atatürk’ün “Köylü efendimizdir!” sözünü şiar edinerek bu okulların Atatürk ilkelerine uygun olduğuna dayandırdıkları ifade edilmiştir. Karşı tezde ise köy enstitülerin köyün muhtaç olduğu öğretmeni yetiştirmek imkânı sağlayan müesseseler olmadıkları, köyü kalkındırmanın ancak “*ülkücü öğretmenler*” ile olabileceğini, ilköğretmen okullarının ülkücü öğretmen yetiştirecek hale getirmenin gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca bu enstitülerde sistemli bir şekilde “*komünizm propagandası*” yapıldığı; çünkü uygulanan sistemin bunun için elverişli olduğu buraların açılmasıyla aynı tehlikeyle yeniden karşı karşıya kalınacağı savunulmuştur (Milli Yol, 1962/1: 12-13).

Bu doğrultuda açık oturum boyunca aleyhtar kesim yaptıkları konuşmalarda iki husus, ülkücü öğretmen ile komünizm propagandası, üzerinde önemle durarak yayımladıkları vesikalarla bu iddialarını kanıtlama yoluna gitmişlerdir. Nejdet Sançar bu açık oturumda yaptığı konuşmada “ülkücü öğretmen” tezini açıklarken Dr. Hikmet Tanyu ise ilk öğretmen okullarında sadece teorik bilgilerin verildiği, köye lazım gelen ameli unsurlarının ihmal edildiği yönündeki iddiaları Maarif Vekâleti tarafından yayımlanan yönetmenliğe dayandırarak asılsız oluşunu kanıtlamaya çalışmıştır. “*İlköğretmen okulları, öğretmenlik sanatının yanına bu kol ve saire faaliyetlerini de ele alan müesseseler oldukları halde, onları bir tarafa itip, ille köy enstitülerini açmak ve bu suretle de bir şehir-köy ikiliği yaratmanın faydası nedir?*” ifadeleriyle Tansu, meselenin başka bir yönüne de (şehir-köy ikiliğine) dikkat çekmiştir (Milli Yol, 1962/1: 14). Tevetoğlu ve Uygur, enstitülere aleyhtar olanların ikinci tezi olan “komünizm propagandasını”³⁴ vesikalarla kanıtlamaya çalışmıştır. Böylece çeşitli enstitülerdeki komünistlik faaliyetleri hakkında izahat verilerek bunların resmi vesikalarını okumak suretiyle kuru iddialarda bulunmadıkları gösterilmek istenmiştir. Osman Turan ise meselenin ideolojik yönünü bir kenara bırakıp “*maarif*

³³ Özellikle Fakir Baykurt’un ağalık ve köy mülkiyetini konu edinen “*Yılanların Öcü*” filmi dergide sıklıkla gündeme taşınmıştır. Baykurt’a “*meşhur*” ifadesinin kullanılması kanımızca o dönemde bu filme olan ilginin çok yüksek olmasıyla ilgilidir ki bu durum derginin pek çok sayısında şiddetle eleştirilmiştir.

³⁴ Tevetoğlu, Hasanoğlu Köy Enstitüsü’nde 12 öğrencinin komünizm propagandası yaptığının ve diğer öğrenciler arasında yaymaya çalıştığının emniyet tarafından tespit olunduğu; fakat polislerin enstitüye girmesine izin verilmediğini, incelemenin Maarif Vekâleti tarafından yapılmasının istendiğini aktarmış, bir şekilde sürecin işlemediği şu şekilde açıklanmıştır; “*Yine vesikalar, bu 12 kızıl taslağının mahkemeye verildiğini, komünistlik suçlamalarının mevkufen yargılanmaları usulden olduğu halde, ve daha garibi oturumlar devam edip dururken zaman aşımından mahkemenin düştüğünü göstermekteydi*”. Uygur benzer şekilde vesikalar sunmuştur. Özellikle Köy Enstitüsü Dergisi’nin muhalif sayılarında çıkmış din, aile, millet, askerlik aleyhindeki yazıları ve enstitülerde verilen konferanslar ile okutulan kitaplardaki parçaları okumuştur.

ve ilim” tarafını inceleyen bir konuşma yapmış, ilköğretmen okulları mevcutken bu enstitülerin yeniden açılmasının gereksizliğine değinmiştir. Dergide bu açık oturum sonucunda; enstitü taraftarı olanların köy sefaleti, Atatürk ilkeleri gibi nedenlere dayandırdıkları iddiaları milliyetçilerin bertaraf ettiği, ülkücü öğretmen fikrinin beğenildiğini, komünistlik propagandasının delil ve vesikalarla ortaya konulduğu, Devrim Ocaklarının Köy Enstitülerinin açılması doğrultusunda tavır alarak tarafsız kalamadığı (Milli Yol, 1962/1: 14-15) gösterilmeye çalışılmıştır.

“Milli Yol” dergisinde ayrıca 5-15 Şubat 1962 tarihinde gerçekleşen 7. Milli Eğitim Şûrası, Türk Devrim Ocaklarının düzenlediği açık oturumları gibi, kendine geniş yer bulmuştur. 1960’lı yıllarda hemen hemen her mecrada enstitülerin “eski ruhla” yeniden canlanma düşüncesi yoğun bir şekilde tartışılmıştır. Dergide aylardan beri sol kesim tarafından enstitülerin açılması yönünde kürsülerden yapılan nutuklara, kulis çalışmalarına, verilen demeçlere, dağılan broşür ve dergilere vs. gönderme yapılmıştır. Bu şûranın açık oturumlar sonrasında *“enstitücülerin boşluğunu ve davalarının çürük (!) olduğunu ortaya koyduğunu”*, artık bu okullara dair kesin kararın verildiği yönünde çıkarımda bulunulmuştur. Söz konusu şûrada köy enstitülerinin “kıpkızıl müesseseler” olarak açmak isteyenlerin Türklük şuuru karşısında tam bir bozguna uğratıldığı belirtilmiş, burada verilen oylarla “milli iradenin” tecelli ettiğini böylece “komünist yuvası” haline getirilen Köy Enstitülerinin Türk milleti tarafından istenmediği, tarihe karıştığı dönemin Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu’nun sözleriyle aktarılmıştır; *“Köy enstitülerinin ihyasını düşünmüyoruz. Eski enstitüler şekli bugün tarihe intikal etmiştir”* (Milli Yol, 1962/5: 12).

Söz konusu şûrada “enstitü meselesinin” milli şuuru sahibi insanların zaferiyle sonuçlandığı, sağcılık-solculuk mücadelesi haline getirilen bu meselenin aksi bir şekilde neticelenmeyeceği savunulmuştur. “7. Maarif Şûrası Milliyetçiliğin Zaferidir” başlıklı yazıda Türk milliyetçiliğinin ve milliyetçilerinin hem Köy Enstitüleri hem diğer davalarda³⁵ ne kadar haklı ve kararlı olduğunun delillerle ortaya konulduğu aktarılmıştır. Buradan komünizme karşı Türklük/milli şuuru vurgusu öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu vurgu kimi yazılarda daha belirgindir. Okçuoğlu (1962/21: 7) “Tonguç Babacı Enstitücüler” başlıklı yazısında on beş binin üstünde olan enstitü mezunlarından “Tonguç zihniyetiyle yetişen”, kökü dışarıda bir ideoloji olan komünizmi savunan sadece küçük bir azınlığın karşısında olduklarını belirtmiştir; *“Onlar, bu zihniyetiyle Türkiye’nin ve Türklüğün karşısında bulundukları içindir ki biz de onların karşısındayız.”* Yazısının devamında üç hadiseyi örnek vererek enstitü mezunlarının nasıl komünizme hizmet ettiklerini göstermek istemiştir. Bu örneklerden birisi daha önceden de yazılarında yer alan Talip Apaydın’dır. Apaydın tarafından kaleme alınan “Eski Yapı” şiiri Okçuoğlu (1962/18: 7) tarafından sert bir şekilde eleştirilmiştir. Söz konusu şiirde Moskofçu edebiyatın tekerlemelerini bilenlerin kolayca anlayacağı ifadelerin kullanıldığını belirten Okçuoğlu (1962/21: 7), eski yapının yıkılarak yerine “yeni yapı” olarak komünizmin inşa edilmek istendiğini savunmuştur. Sonuç itibarıyla dergide komünizmin karşısına Türklüğü, Türk milliyetçilerini yerleştirilmiş olduğu; enstitülerin ise ülkeye düşman, kökü dışarıda olan bir ideolojinin yuvalandığı kurum olarak algılandığı anlaşılmaktadır.

³⁵ İstiklal Marşının güftesinin değiştirilmesi, halk eğitim merkezlerine halkevi/halkodası adının verilmesini teklif eden takrirler de bu şûrada reddedilmiştir (Milli Yol, 1962/14: 5).

Derginin ilerleyen sayılarında enstitülerin yeniden açılması meselesine yönelik karşı çıkış sürmüştür³⁶. Bu enstitülerin ısrarla açılmasını isteyenlerin asıl maksatlarını söylemekten kaçınarak başka gerekçelere dayandırma gayreti içine girdikleri iddiası devam etmiştir. Söz konusu gerekçelere “Türk köyündeki sefaleti ve köy çocuğunun okutulması, Atatürk ilkelerine uygunluğun” yanında “öğretmen okullarını bitiren şehirli çocuklarının köyde çalışmak istememesi” eklenmiştir. Dergide bu gerekçe çürütülmek istenmiş, öğretmen okullarında hem şehirli hem de köylü çocuğunun okuduğu hatta ikincisinin çoğu kez daha fazla sayıda olduğu dillendirilmiştir. İlköğretmen okullarında ülkücü öğretmenlerden ders gören gençler arasında köyü vazife bilen ve zevkle isteyen pek çok “imanlı Türk çocuklarının” olduğu savunulmuştur. Fakat sayısı yirmi bini aşan enstitüde yetişmiş öğretmenlerin hepsinin köyde mi vazife gördüğünün araştırılması gerektiği, Ankara’daki açık oturuma katılanlar üzerinden eleştirilmiştir (Okçuoğlu, 1962/14: 5). Ankara Öğretmenler Derneği’nin düzenlediği Hasan Ali Yücel’in anma töreninin sol aydınlarca Köy Enstitüleri propagandası yapmak için kullanılması, burada mecliste ve 7. Maarif Şûrasında enstitülerin açılmasını reddedilmesine yönelik Fakir Baykurt’un; *“Bu meselenin kapandığını zannedenler aldanyor, biz bunların tekrar açılması için gayretlerimize devam edeceğiz”* beyanlarına şiddetle karşı çıkılmıştır; *“Biz bu meselenin kapanacağı gafletine hiç düşmedik, komünistlerin dürtüşledikleri diğer meselelerden hiçbirinin de kapanmayacağını biliyoruz. Her sahada mücadeleye devam edeceğiz. Ancak ya Türk Milleti ya Sovyet Rusya yok olduğu zaman mücadele biter”* (Milli Yol, 1962/7: 7). Başka bir sayıda “Ölüyü diriltmek Allah’a mahsustur” başlıklı yazıda artık buraların açılmasının imkânsız olduğu vurgulanmıştır. Hasanoğlu’nun örneğinden³⁷ hareketle bu okulların birer “komünist yuvası” olduğu, kapılarının neden açılmamak üzere kapatılması gerektiğinin nedenleri açıklanmıştır. Başka bir yazıda İstanbul Liseleri Talebe Kültür Birliğinin “Türk Gençliği Köy Enstitülerinin İhyasının Karşısında”³⁸ başlıklı “samimi ve milliyetçi” bir bildiri yayımlayarak enstitülerin açılmasına karşı tavır aldıkları aktarılmıştır. Enstitücülerin hemen faaliyete geçerek bu bildiriye yayımlayan birlik üyelerini tasfiye ettikleri, yerine gelenlerin ise enstitülere aleyhtar olmadıklarını belirttiklerine yer verilmiştir. Bildiriye yayımlayan gençlerin şuurlu milliyetçi ve milli davaları idrak edecek zekâya

³⁶ Dergide İstanbul Radyosunun gençlik saatinde Devrim Ocaklarının Köy Enstitülerinin kuruluş yıldönümünü kutlanmasında bir Köy Enstitüsü idarecisinin köylüyü çok iyi bildiklerinden onların lüzumsuz şeyler öğreten okulları değil de enstitüleri istediklerini; bir enstitü mezununun enstitüleri istemeyenlerin aydınlıktan korktukları için karşı çıktığı, başka birinin ise Atatürk idealinin Köy Enstitüleriyle gerçekleştiğini söylediği aktarılmıştır. Burada söylenen tek doğru sözün; *“geleceğimiz için en yararlı fikirlerin mutlaka galip geleceği”* olduğunu belirten Taşkın (Milli Yol, 1962/16: 15) bir de tavsiye de bulunmuştur; *“Biz de Köy Enstitülerinin ölüm yıldönümünü, şenlikli şamatalı olarak, kutlasak. Nasıl olur dersiniz?”*.

³⁷ “Her uzvu meydanda Yunan erkeği heykeli; orak ve çekiç şekline benzeyen ikişer kişilik kabineleri ile çevrilmiş müzik binası; şarap küplerinin sütunlar üzerinde yükseldiğini göreceğiniz (şarap fabrikası, bağ evi); kızlı-erkekli haftalık nöbet tutulan ahırlar; bir kız, bir erkek öğrencinin cinsî münasebet yaparken resimlerinin çekildiği ilk öğrenci kantini, kız öğrencilere hocaların içki ikram edildiği mekân olan okul reviri, kızlar yıkanırken erkeklerin tavan arasından dikiz ettiği okulun eski hamam” (Milli Yol, 1962/13: 11-12-13).

³⁸ Bu bildiride yer alan ifadeler neden enstitülerin açılmasına karşı çıktığının özeti niteliğindedir; *“Hangi gayeye hizmet ettikleri çeşitli vesilelerle, vesika ve delillerle ortaya konmuş bulunan Köy Enstitülerinin savunuculuğu iflâs etmiş bir gericilik örneğinden başka birşey değildir Çökmüş, köhnemiş bir zihniyetin temsilciliğini yapmakta ısrar edenler, millî vicdana da saldırmaktan çekinmemektedirler. Menfur düşüncülerini irfan ocaklarına sokmak gafletine düşenlere şunu hatırlatırız ki; Atatürk İlkeleri’nin ezeli ve ebedî müdafii Türk Gençliği karşılarındadır. Geleneklerine, göreneklerine, mazisine kuvvetle bağlı Türk Gençliği daima Köy Enstitüsü zihniyetinin karşısında durmuş, duruyor ve duracaktır...”* (Milli Yol, 1962/14: 3).

sahip oldukları fakat bunların karşı tarafça alaya alınarak böyle işlere akıllarının kesmeyeceği Cumhuriyet gazetesi neşriyat müdürü Cevat Fehmi Başkut'un ifadelerinden alıntı yapılarak aktarılmıştır; *“Çocuklar, bakın bahar geldi, ılıklaşan rüzgâr ağaç dalları arasında çiçeklerle şakalaşıyor. Şimdi uçurtma mevsimidir. Tabiatın bu cümbüşünden hissenizi alın”* (Milli Yol, 1962/14: 3-4).

Bu iddiaların yanı sıra muhalif kesim tarafından derginin sahiplendiği “antikomünist söylem” şiddetle eleştirilmiştir. Bütün köy çocuklarına ve enstitü mezunlarına komünist dendiğine yönelik karşı söylem geliştirilmiştir. Bunlara sağ kesimden cevaplar ise gecikmemiştir. Okçuoğlu (1962/7: 14) *“Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup: 1”*³⁹ başlıklı yazısında bu eleştirinin “açıkça yalan ve iftira” olduğunu belirterek bu güne değin bu okullarda okuyan Türk çocuklarının hepsine komünist diyen tek bir kişinin çıkmadığını savunmuştur. Türk milliyetçilerinin temel iddiası; *“Köy enstitülerinde sistemli bir kızıl propaganda yapılmıştır. Bu propagandayı idare eden, o zamanki maarife çöreklenmiş küçük bir zümredir. Bu alçakça propagandaya karşı enstitülerde ilk mukavemet cephesini kuran ve kızılığa karşı ilk milliyetçilik bayrağını kaldıranlar ise bu okullarda Kremlin kökleri yapılmaya çalışan Türk çocuklarıdır”* şeklinde aktarılmıştır. “Köy Enstitüleri Hakkında” başlıklı yazıda (Milli Yol, 1962/6: 5-6) köy çocuklarına, Köy Enstitüsü mezunlarına komünist diyenlerin aslında bu vasfa sahip oldukları, bu okullardan mezun olanlardan tek bir kişinin komünistlikle mahkûmiyet yaşamadığı iddialarına yer verilmiştir. Söz konusu iddiaların asılsız olduğu, enstitü mezunlarının hepsine komünist diyen kimsenin olmadığı, maalesef buralarda komünistlerin yer aldığı ve propagandalarını fütursuzca yaptıkları belirtilmiştir. Asıl enstitü mezunlarına komünist diyenlerin komünist olduğu iddiası ise *“... cidden şaheser. Bu buluş karşısında akan sular durulur!”* ifadeleriyle alaya alınmıştır. Mahkûmiyet hususunda ise ceza alanların olduğu, fakat bunların asıl muhakemesinin millet tarafından yapıldığı *“mahkemenin en yücesi olan milli vicdan bunların çoktan vermiştir ve hala da vermektedir”* sözleriyle aktarılmıştır. Dergide enstitülerde milliyetçi kalabilen gençlerin olduğu vurgulanarak bu iddiaların baştan önünün alındığı ifade edilmelidir. İkinci sayıda “Milliyetçi Enstitücüler” başlıklı yazıda “kızıl mikrop yuvası” olarak nitelendirilen enstitülerde devlet otoritesiyle desteklenen, öğretmenlik sıfatıyla her türlü imkânı bulunduran “usta kızılların” telkin ve tazyiklerine, “zehirlenmiş” öğrencilerin çevrelerini sarmasına rağmen milliyetçi gençlerin dayanma gücünü “kanlarından”, “ana baba ocağından getirdikleri Türklük duygusundan” aldıkları dillendirilmiştir; *“Unutmayınız, siz Türksünüz, moskof uşaklarına dayanın; milletiniz bir gün gelecek sizin neler çektiğinizi anlayacak ve sizleri bağrına basacak”*. Enstitülerin ilk zamanlarında vuku bulan olayların bu gençlerden öğrenildiği belirtilmiş, onların

³⁹ A. Okçuoğlu yani Nejdet Sançar'a ait “Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup” adlı altı yazıdan oluşan seride Türk fikir adamları ve milliyetçilerinin enstitülerin açılmasına neden karşı oldukları sebepleriyle aktarılmıştır. Komünizmin “din ve Tanrı düşmanı” olduğunu vurgulayarak insanların gönüllerinden bu yüksek insanlık inançlarını çıkarmaya çalışılmasının sebebi “din ve Tanrı” yolunda olanların komünizmle yıkılamayacağı düşüncesi olarak belirtmiştir (Okçuoğlu, 1962/8: 13). Milletlerarası komünizmin kışkırtma konusu olarak “sınıf” şuuru uyandırmaya çalıştığını, bu şuurun Köy enstitülerinde tatbik olunduğunu, komünizme gönül verenlerin buna hizmet ettiklerini iddia etmiştir (Okçuoğlu, 1962/9: 2). Okçuoğlu (1965/11: 11) başka bir yazısında toplumu iç ve dış düşmanlara karşı koruyacak maddi, manevi ne kadar kuvvet varsa komünizmin bunlara düşman olduğunu savunmaktadır. Milletlerarası komünizmin her ülkede ajanları (!) vasıtasıyla askerlik, ordu, savaş aleyhinde sistemli propaganda yaptığını ileri sürmüştür.

başına gelenler ise vesikalar halinde yayımlanmıştır⁴⁰. Buradan tarihten gelen “Moskof/Rus” imgesinin antikomünizme dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Dergide milliyetçi aydınların köy enstitülerinin açılmasına karşı olmalarının en önemli sebebi, bu okulların “komünizm yuvası”⁴¹ haline getirilmesi yolundaki sistemli çalışmalar olduğu ifade edilmiştir. Komünizmin toplumu ayrıştırarak insanları birbirlerine düşman etmek için başvurduğu “beğlik taktiklerin” olduğu ve enstitülerde bunların çok usta, sistemli şekilde tatbik edildiği savunulmuştur. Söz konusu taktiklerin neticesi olan vaka ve hadiseler ise “Köy Enstitüsü Dergisi” sayılarında rastlanabileceği belirtilmiştir. Dergide komünizme “milliyetçilik, din, fazilet, aile, ahlak, vatanseverlik, mülkiyet, ordu, savaş gibi” kuvvetlerle karşı durulabileceği aktarılmıştır. Bunlar toplumu ayakta tutabilecek yegâne kuvvetler olduğundan bunlara karşı bir savaşım içine girildiği iddia edilmiştir (Mili Yol, 1962/10: 12). Bu kuvvetler Okçuoğlu’nun dergide kaleme aldığı yazılarda kendine yer bulmuştur.

Milli Yol dergisinde enstitüler “ilericilik-gericilik” bağlamında da ele alındığı ifade edilmelidir. Dergide komünistlerin kendilerini “ilerici” sıfatını yakıştırırken ülkenin menfaatlerini gözetenleri “gerici” olarak nitelendirdiklerine yer verilmiştir. Okçuoğlu (1962/2: 7) “Köy Enstitülerin Gericiliği” başlıklı yazısında, Türkiye’yi yükseltip ileriye götürecek bütün fikir ve hareketleri Kremlin icadı⁴² uydurma “gericilik” sözüyle damgalayıp gölgelemek isteyenlerin Köy Enstitüsü konusunda gericiliğin en dikkate değer örneğini verdiklerini iddia etmiştir. Bu yazıda enstitülerde uygulanan eğitim sistemi Batı dünyasının ana prensibi olarak görülen “ihtisaslaşma” özelinde eleştirilmiştir. Enstitülerde çeşitli el ve kol hünerleri öğretilirken bu eğitim sisteminin eski çağlarda kaldığını, hünerin ve bilginin dallara ayrıldığı bu çağda “*hem Batıcılık iddiasında bulunmak, hem de ihtisasa sırt çevirmek ne kadar gülünç ve hazindir*” şeklinde ifade etmiştir. “*Evet iki bin yıl öncesinden her şeyi bilen ‘ULU KİŞİ’si yerine, yirminci yüzyılın ikinci yarısında on parmağında on marifet ‘HÜNERLER ŞAMPİYONU’ insan! Bugünün dünyasının düşüncesine, mantığına ve seviyesine uymayan, bundan daha geri bir zihniyet olabilir mi?*” sorusunu soran Okçuoğlu (1962/2: 7) burada kendini ilerici görenlerin enstitüler özelinde aslında ne kadar geri kaldığını göstermeye çalışarak derginin genel bakış açısını yansıtmıştır. Dergide “Öğretmenleri İkiye Ayırmak” başlıklı yazıda enstitü mezunu öğretmenler ile diğerleri arasında ayırım yapıldığı söylemlerinin dolaşıma sokularak öğretmen arasında nifak tohumları ekilerek birbirine düşürtölmek istendiği belirtilmiştir. Köy öğretmenlerine “*Sizlere komünist diyorlar, böyle diyenler gericilerdir*” sloganıyla aşılarmaya çalışıldığı savunulmuştur. Burada “gericiler” olarak kastedilenler milliyetçiler olduğu açıktır. Köy Öğretmenleri Derneğinde düzenlenen bir toplantıda “komünizmin, gericilerin, Köy Enstitülerini kapatan zihniyetin” protesto edildiği aktarılmıştır. Dergide milleti daha fazla gericilik vb. bölmeye

⁴⁰ Dergide enstitüden mezun olan milliyetçi gençlerin hatıralarından yararlanıldığı; “*Bu hâtıralar hem komünistlerin, (Köy Enstitülerinden çıkan herkese komünist diyorlar) iddialarının yalanlığına canlı birer delildir, hem de o lânetli fesat yuvalarının iç yüzüne ışık tutan vesikalar*” şeklinde ifade edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. “Milliyetçi Köy Enstitüleri” Milli Yol, (13), 8-9.

⁴¹ Köy Enstitülerini “irfan yuvaları” olarak göstermeye çalışanlara buraların “komünist yuvaları” olduğu kanıtlanmak istenmiştir. Örneğin Kürşad (1962/7: 1-11) “Fareler ve İnsanlar” başlıklı yazısında enstitülere komünist hücrelerinin doldurulduğunu (yalnız Hasanoğlu’nda doksan hücre, her hücrede üç kişiden toplam 270 faal komünistin olduğunu aktarmış) unutanların, halen bunların metot ve programlarıyla ilim, irfan ışığını götürecek öğretmenler yetişeceğine inananların olmasını felaket olarak nitelemiştir.

⁴² Bu itham derginin birçok sayfasında kendine yer bulmuştur. Moskova’da bulunan Kremlin Sarayı Rus Çarlarının devrim öncesi ikametgâhı, özellikle Sovyetler Birliği zamanında konferanslarının ve toplantılarının yapıldığı yer olması bu kelimenin dergi tarafından neden kullanıldığını açıklamaktadır.

çalışmanın yanlış olduğu, düşmanın ortak olduğu, komünizm, ifadelerine yer verilmiştir (Milli Yol, 1962/13: 6).

Dergide muhalefete/CHP'ye yönelik eleştirilere de yer verilmiştir. En büyük eleştiri “komünistlerin koruyuculuğunu” üstlenildiği yönünde yapılmış, bu iddia kanıtlanmak istenmiştir; “*Köy Enstitülerini komünist yuvaları haline getirilmeye çalışılan ve kısmen de getirilen müesseseler olduğunun anlaşılması İsmet İnönü’nün Cumhurbaşkanlığı makamında oturmakta olduğu devir bulunduğu yalan mıdır? Sırtına “milli kahramanlık elbisesi” giydirilmeye çalışılan Tonguç Baba’nın ilköğretim umum müdürlüğüne atanması da İsmet İnönü’nün zamanında olmamış mıdır?*” (Milli Yol, 1962/4: 6). Bu durum sol ile komünizmin eş olarak görülmesinden kaynaklanmıştır.

Ayrıca “Köy Enstitüsü Dergisi” benzer şekilde tepkilerin odağında yer almıştır. Enstitü öğrencilerince kaleme alınan yazıların yayımlandığı dergi, bu okullarda okumakta olan öğrencilere sosyalist fikirleri aşılandığı gerekçesiyle eleştirilmiştir; “*... yazıların büyük kısmı, kızıl edebiyata mahsus hava, fikir, kelime ve mefhumlarla dolu değil midir? Meselâ bu dergilerde Allahı inkâr eden yazılar çıkmamış mıdır? Meselâ bu dergilerde köylüyü şehirli aleyhinde kışkırtan (yani komünizmin sınıf kavgasını işleyen) manzumeler ve makaleler yer almamış mıdır?*” (Milli Yol, 1962/4: 6).

İlaveten dergide komünizmin sol fikir camiasında yuvalandığını dair bir öngörü mevcuttur. Bu öngörü Sabahattin Ali, Pertev Nail gibi aydınların komünist fikirleri Rusya’dan getirerek gençlerin akıllarına aşıladıkları yönündedir; “*... bu enstitülerin bazılarını ziyaret eden tanınmış (!) bazı kimselerin ziyaretleri sırasında içkili alemlerin yapıldığı... bazılarında, edebiyatçılık hüviyetlerinden faydalanarak bir takım Rus yazarların resimleri duvarlara asılmış... Atatürk’ün gençliğe hitabesi ve İsmet İnönü’nün resimleri ambarlarda bulunmamış mıdır? “Barışseverler Cemiyeti” adlı fesat yuvasını kurup komünistlik propagandası yaptıkları için hüküm giymiş olan malum kimseler, Ankara yakınlarındaki Hasanoğlu Köy Enstitüsünde yıkıcı (yani Moskoçu) faaliyetler göstermemişler midir?*”. Aynı zamanda enstitülerin “eski ruhuyla” tekrar açılmasını dillendiren “Düşün ve Sanat” adlı gençlik dergisinin “Köy Enstitüleri Özel Sayısı” çıkardığı, Milli Eğitim Şûrası’nda bütün üyelere parasız dağıtıldığı belirtilmiştir. Özel sayıda kalem oynatanlar arasında Sabahattin Eyüboğlu, Rauf İnan, Fakir Baykurt, Engin Tonguç vs. sayılarak “*daha bir şey yazmaya lüzum var mı?*” (Milli Yol, 1962/4: 6-7) ifadesiyle sol aydınlara olan bakış açısı net bir şekilde ortaya konmaktadır.

Bununla birlikte sol görüşün komünizm ile bir tutulduğu gerçeği basın camiasına da aksettirilerek eleştirilmiştir; “*Bir takım gazeteler Köy Enstitülerinden çıkma öğretmenlerin solcu kısmının ne feragatli ve faziletli olduğunu durmadan anlatırlar*” (Milli Yol, 1962/6: 5). Derginin dördüncü sayısında “Haftanın Özü” kısmında Cemal Gürsel’in dönem itibarıyla enstitülerin yeniden açılmasına yönelik Ankara Gazeteciler Cemiyetinde yaptığı sohbet toplantısında sarf ettiği; “*Köy Enstitülerinin geliştirilmesine taraftar değilim. Köy Enstitüleri bana itimat telkin etmemiştir. Sonra bu enstitüleri açmak için ne gibi bir sebep var?*” (Milli Yol, 1962/4: 2) sözleri aktarılmış, diğer bir sayıda “Tezatlar” başlığı altındaki bölümde Gürsel’in sözleri tekrar edilmiştir; “*Köy Enstitülerinin açılmasına ne lüzum var? Köy Enstitüleri bana itimat telkin etmiyor*” (Milli Yol, 1962/6: 13). Sol basın, Cumhurbaşkanının söz konusu ifadelerini haberleştirmemesi ve sergilemiş olduğu tutarsız ifadeler nedeniyle eleştirilmiştir. Çetin Altan’ın 20.02.1962 tarihinde Milliyet gazetesinde yayımlanan yazıdaki; “*27 Mayıs kabul etmeyenler*

bütün aydınlara ve ileri kuvvetlere karşıdır. Köy Enstitülerinin açılmasını onlar istememektedir” sözleri hatırlatılmıştır.

Köy Enstitülerine yönelik başka bir eleştiri buralarda yetişen öğrencilerin yazım ve imlâ kurallarını öğrenmeden mezun oldukları yönündedir. Bu okullarda okuyan öğrencilere yazı yazabilecek düzeyde dahi kabiliyet verilmediği aktarılmıştır. “Enstitücü Öğretmenlerinin Türkçesi” başlıklı yazıda solcuların yeniden açılması için çabaladıkları enstitülerin kültür seviyesinin derecesi; *“Ankara’da bunlar bir sessiz yürüyüş yaptılar. Bayraklarında komünizm ve gericiliğe düşman oldukları yazılıydı. Fakat koca öğretmenler “komünizm”i “kominizm” imlâsıyla yazmışlardır. Kendileri muhtaç-ı himmet olan bu dedeler, Türk çocuklarına dilimizin imlâsını öğretecekler, değil mi? Allah bilir, bunların çoğu “Enstitü” ye de “Enis Dudu” diyordu. Yaşasın Köy Enstitüleri...”* (Milli Yol, 1962/6: 10) örneğiyle hicvedilmiştir.

Bu okullarda verilen eğitim sisteminin Sovyet Rusya’dakinin bir benzeri olduğu vurgulanmış, “iş eğitimi” prensibinin buna hizmet ettiği belirtilmiştir. “İş” ilkesinin amaç halini geldiği, araç olma vasfını kaybettiği; *“Öğrencilere maddiyat ve iş o derece telkin edilmiştir ki, Hasanoğlu, Isparta ve Aksu gibi birçok Köy Enstitülerinde öğrenciler okul dahilinde şahsî işler yapmaya, ticaret etmeye, birbirlerine eşya satıp para kazanma gibi alış - veriş işlerine koyulmuşlardır”* (Milli Yol, 1962/12: 14) gibi dergiye yansımış ifadelerden anlaşılmaktadır. Okçuoğlu (1962/14: 5) enstitülerdeki eğitim sistemini eleştirirken öğretmen olmak için gönüllerde “millet sevgisinin” olması gerektiğini belirtmiştir. Buna rağmen köy enstitülerinden pek çok öğretmen yetiştirdiğini, kabiliyetli Türk çocuklarının uygulanan sistemin dışına çıkarak gönüllerindeki Türklük sevgisinin gayretiyle öğretmen olabildiklerini iddia etmiş, bu vasıftan yoksun olanların söz konusu sistemin kurbanları olarak kaldıklarını vurgulamıştır. Dergide enstitülerdeki “öğrencilerin okuduğu kitaplar” eleştirilerin odağındaki bir başka konu olmuştur. Bu okullarda öğrenciler için seçilen kitapların ya komünizm propagandası içermesi ya da komünist bir yazarın eserinin olması zorunluluğuna dikkat çekilmiştir. En çok okunan kitaplar ise Kuyucaklı Yusuf, Kağrı, Ses, Panait Istrati’nin kitapları, Fantomara, Kodin ve seçilmiş Rus hikâyeleri vs. şeklinde aktarılmıştır (Milli Yol, 1962/20: 13).

Ayrıca dergide iktisadi açıdan serbest teşebbüs kabul görürken planlama anlayışının komünistlikle eş tutulduğu ifade edilmelidir. *“Köy Enstitüleri tekrar açılsın”* diye ısrar eden bir kurum olarak zikredilen Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) içine komünistlerin, solcuların sızdığı iddia edilmiştir. DPT’nin enstitülerin açılması gibi görev alanına girmeyen bir konuda fikir beyan etmesi, teşkilatın yapmış olduğu anketleri enstitü mezunu öğretmenlere yaptırması solculuklarını, solcularla olan münasebetlerini gündeme getirilmiştir (Milli Yol, 1962/28: 10). *“Devlet Planlamanın hiçbir kıstasa dayanmadan yalnızca Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerini test kurslarına tabi tutması efkârı umumiyyede bazı tereddütlerin uyanmasına sebep olmuştur”* (Milli Yol, 1962/24: 7) derken bu duruma işaret edilmiştir.

5. Sonuç

Köy Enstitülerinin kuruluş sürecinin II. Dünya Savaşı yıllarına denk gelmesi birçok sıkıntı ve farklı zorlukların yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Çok partili hayata geçiş döneminde siyasi ortamın seyri söz konusu minvalde yön değişmiştir. Türkiye’de dış politikada yaşanan gelişmeler, iç siyasetin dinamiklerini belirlemiştir. Bu doğrultuda iki kutuplu dünyanın Köy Enstitülerin kaderini tayin ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Amerika ile kurulan sıkı ilişkiler neticesinde komünizm, devletin ve halkın en sert dille karşı çıktığı, en çok mücadele edilmesi

gereken ideoloji olarak şekillenmiştir. Antikomünizm milliyetçi, muhafazakâr aydınların söylemlerinde yer alma nedenleri arasında dış siyasi arenada yaşanan gelişmelerin iç politikaya yansması olarak okumak daha gerçekçi bir bakış açısını yansıtabilecektir. Söz konusu durum savaş sonrası CHP'nin enstitülere yönelik politikalarındaki değişimde net olarak görülmektedir.

1954 yılında kapatılan enstitülerin yeniden açılmasına yönelik talepler 1960'lı yılların başında kamuoyunun gündemini bir hayli meşgul etmiştir. 27 Mayıs'ın sağladığı görece özgürlük ortamında sol kesimin hem dergi, kitap, gazetelerle hem de meslek kuruluşları bağlamında enstitülerin “eski ruhlarıyla” yeniden açılmasına yönelik talepleri güçlü bir şekilde savunma çabaları bunun bir yansımasıdır. Bu talepler özellikle Türk Devrim Ocaklarının yapmış olduğu açık oturumlar ile “İmece” dergisinde kaleme alınan yazılarda yoğun bir şekilde kendine yer bulmuştur. Bu savunulara Türk sağından tepkilerin gelmesi gecikmemiştir. İlk sayısını 26 Ocak 1962 tarihinde milliyetçi ve antikomünist bir dergi olarak yayım hayatına başlayan “*Milli Yol*”, eski eleştirileri yeniden ülke gündemine taşıyan bir yayın organı görevi üstlenmiştir. 1940'lı yıllarda Türk sağı tarafından dillendirilen temel eleştiriler, dergide kalem oynatan aydınlar tarafından sahiplenilmiştir. Unutulmamalıdır ki 1960'lar Soğuk Savaş ideolojilerinin tırmanışa geçtiği bir dönemdir ve Türk sağı için komünizm hâlâ en azılı düşmandır. Bu tepkinin nedeni şüphesiz ülkenin Rusya'ya benzemesine yönelik duyulan endişenin hali hazırda devam ediyor oluşudur. Enstitülere yönelik eleştiriler komünistlik dışında genel olarak karma eğitim ve bunun gayri ahlakilik sorunu, iş eğitimi, okutulan kitaplar gibi konularda yapılmıştır. Ayrıca muhalefetin/CHP'nin komünistleri koruduğu dillendirilmesi sol ile komünizmin eş olarak görülmesinin bir yansıması olarak okunabilir.

Milliyetçi kesimle enstitüleri karşı karşıya getiren hiç kuşkusuz “İrkçılık-Turancılık” davasıdır. Bu dava; “1944 teki Türkçülük düşmanlığı günlerinde, resmî havanın imkânlarından da faydalanan yerli kızılara ahlâk ve karakter fukaraları, Türk milliyetçiliğine karşı amansız bir mücadeleye girişmişlerdi” şeklindeki ifadelerle dergiye yansımış, pek çok sayıda kendine yer bulmuştur. Dergisinin yazar kadrosunda bu davada yargılanan Atsız, Sancar, Tevetoğlu gibi isimlerin yer alması enstitülere karşı takınılan olumsuz tavrın nedenini bir nevi açıklamaktadır. Özellikle Nejdet Sancar, kaleme aldığı altı sayıdan oluşan “Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup” başlıklı yazı dizisinde antikomünist söylem güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Dergide daha evvel Türk sağı tarafından “komünizm sol fikir camiasında yuvalandığı, sol görüşlü aydınların komünist olduğu” iddiaları diğer eleştiriler gibi tazeliğini korumuştur. Berkes'in (2017: 325-330) ifade ettiği gibi sol çizgideki aydınlara yönelik bu komünistlik ithamları 1940 ile 1960'lı dönemin siyasetine yön vermiştir. Ayrıca dergide komünistlerin kendilerini “*ilerici*” sıfatını yakıştıran ülkenin menfaatlerini gözetenleri “*gerici*” şeklinde yaftaladıkları belirtilmiştir. Enstitüler özelinde “*ilericilik-gericilik*” tartışmaları dergiye yansıdığı ifade edilmelidir.

Dergide kalem oynatan aydınlar, enstitülerin “eski ruhlarıyla” tekrardan açılmasından derin bir kaygı duymuş, daha önceden enstitülere yöneltilmiş olan eleştirilerin sahiplenildiği görülmüştür. Ayrıca dergide milliyetçilerin “*enstitü mezunlarının tamamına komünist dediğine*” dair enstitü taraftarlarınca yapılan bir eleştiriye yer verilerek bunun asılsız olduğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Enstitülerden mezun olan “küçük bir azınlığın” kökü dışardaki bu ideolojiyi savunduğu, buralardan mezun olan Türkçülerin de var olduğu, kimsenin bütün enstitü mezunlarını böyle bir şey demediği belirtilerek bu duruma açıklık getirilmek istenmiştir. Enstitüler milliyetçilikle olan bağların koparıldığı birer kurum olarak algılanmış, köyü kalkındıracak öğretmen prototipi olarak “*ülkücü öğretmen*” tezi ortaya atılmıştır. “*Komünizm propagandası*” yapılan enstitüler yerine

ilköğretmen okullarında “ölkücü öğretmen” elinde Türkçülük gayesiyle yetiştirilen nesillerin kökü dışarda bu ideolojiden korunacağı savunulmuştur. Böylece Türkçülük komünizmin karşısında, ona karşı koruyucu bir argüman şeklinde konumlandırılmıştır. Özetle “*Milli Yol*” derginde kalem oynatan aydınlar, 27 Mayıs sonrası eskiye göre daha yaygın ve güçlü bir pozisyona erişen solun ve de komünist ideolojinin, “*eski ruhuyla*” enstitülerin yeniden açması düşüncesini gündeme taşımasına karşı hem 1940’lı yıllarda yapılan eleştirileri sahiplenmiş hem de dönemin koşullarına göre yeni bakış açıları sunmuştur. Hâlihazırda milliyetçiliğin en başat “*düşman*”ının komünizm olduğu algısı ise tazeliğini korumuştur.

Kaynakça

- Akagündüz, Ü. ve Yenilmez Akagündüz, S. (2017). İmece dergisi ve dergideki toplum temalı yazıların bibliyografik künyesi (1961-1965). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 60, 189-208. doi:10.16992/ASOS.13117.
- Akkurt, H. (2021). Milliyetçi ve antikomünist 'Millî Yol' Dergisi'nin (1962) bir tahlili. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (33), 377-408.
- Aktaş, Ö. (2010). Türkiye'de ulus devletin oluşum sürecinde Köy Enstitülerinin rolü ve etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyüz, Y. (1999). Türk eğitim tarihi (Başlangıcından 1999'a). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Armaoğlu, F. (1988). 20. yüzyıl siyasî tarihi (1914-1980). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Atsız, N. (1944a). Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye açık mektup. *Orhun Dergisi*, 15, 1-4.
- Atsız, N. (1944b). Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup. *Orhun Dergisi*, 16, 1-5.
- Avcıoğlu, D. (1976). Türkiye'nin düzeni (Dün-Bugün-Yarın). İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Babahan, A. (2009). Bir Sosyal Politika Projesi Olarak Köy Enstitüleri. *Alternatif Politika*, 1 (2), 194-226.
- Berkes, N. (2017). Unutulan yıllar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bila, H. (1999). CHP (1919-1999). İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Binbaşıoğlu, C. (1993). Çağdaş eğitim ve Köy Enstitüleri, Tarihsel Bir Çerçeve. İzmir: Dikili Belediyesi Kültür Yayınları.
- Bozdağ, İ. (1980). "Köy Enstitülerine değil, kuruluş biçimlerine karşıyım. *Milliyet*, 5.
- Can, C. (2016). Hegemonya ve karşı-hegemonya inşasında eğitimin rolü: Köy Enstitüleri ve İmam Hatip Okulları üzerinden karşılaştırmalı bir analiz. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, F. (2007). Kuruluşundan kapatılışına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi içerisinde Köy Enstitülerine yönelik muhalefet. *Dokuz Eylül Üniversitesi Çağdaş Türkiye Tarihi araştırmaları Dergisi*, C. VI/15, 231.
- Çelik, A. (2020). Soğuk Savaşın başlarında Türkiye'de Anti-Komünizm etkisinde Milliyetçilik ve din. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (1), 399-411.
- Deliorman, A. (1978). Tanıdığım Atsız. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Dewey, J. (1938). Türkiye Maarifi hakkında rapor. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Gazalcı, M. (2014). Cumhuriyetin eğitim devrimi. Ankara: Öğretmen Dünyası Yayınları.
- Gazalcı, M. (2018). Köy Enstitüleri Sistemi: mezunları üzerine bir araştırma. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Gedikoğlu, Ş. (1949). Niçin Eğitim Kurşları, Köy Enstitüleri. Ankara: İdeal Matbaa.
- İsfendiyoğlu, F. (1966). Köy Enstitüleri. Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını: Köy Enstitüleri ve Koç Federasyonu iç yüzleri, 10, 7-12.
- Kafadar, O. (1997). Türk eğitim düşüncesinde Batılılaşma. Vadi Yayınları: Ankara.
- Karpat, K. (2009). Osmanlı'dan günümüze kimlik ve ideoloji. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kapluhan, E. (2012). Atatürk Dönemi eğitim seferberliği ve Köy Enstitüleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (26), 172-194.
- Kirby, F. (1962). Türkiye'de Köy Enstitüleri. Ankara: İmece Yayınları.
- Kodaman, B. (1991). *Abdülhamid Devri eğitim sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Köy Enstitüleri Kanunu (1940), Kanun No: 3803, 3. Tertip, C. XXI, Ankara Devlet Matbaası, Ankara.
- Maarif Vekâleti (1944). *İrkçilik – Turancılık*, Maarif Matbaası, Ankara.
- Mindivanlı Akdoğan, E. (2016). Köy Enstitülerinde eğitim anlayışı ve tarih ve yurttaşlık bilgisi öğretimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdoğan, G. G. (2006). *Turan'dan Bozkurt'a-Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946)*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Örnek, C. (2010). 1950'li yıllarda ABD ile buluşma: Anti-Komünizm, Modernleşmecilik ve Maneviyatçılık. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özalp R. ve Aydoğan A. (1983). Millî Eğitimde kongreler ve şuralar, içinde, Cumhuriyet Döneminde eğitim. MEB (Ed.), İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Öztürk, C. (1996). Atatürk Devri öğretmen yetiştirme politikası. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öztürk, E. (2016). Milli Türk Talebe Birliğinde değişen Milliyetçilik anlayışı ve Anti-Komünizm (1965- 1971). *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 103-126.
- Sancaktar, C. (2012). Türkiye’de çok partili rekabetçi siyasetin doğuşu: siyasal değişimin iç ve dış dinamikleri. *Bilgi Strateji Dergisi*, 4 (7), 31-61.
- T.C. Resmî Gazete, 11.12.1951 Tarih ve 7979 Sayılı Kanun, www.resmigazete.gov.tr (Erişim tarihi: 10.01.2024).
- TBMM Zabıt Ceridesi (1940). Devre: 6, C.10, Türkiye Büyük Millet Meclisi İntranet Sitesi (tbmm.gov.tr) (Erişim tarihi: 12.02.2024).
- TBMM Zabıt Ceridesi (1936). Devre 11, Birleşim: 68, Türkiye Büyük Millet Meclisi İntranet Sitesi (tbmm.gov.tr) (Erişim tarihi: 12.02.2024).
- TBMM Zabıt Ceridesi (1937). Devre 5, C. 19, Türkiye Büyük Millet Meclisi İntranet Sitesi (tbmm.gov.tr) (Erişim tarihi: 12.02.2024).
- TBMM Tutanak Dergisi (1942). Dönem: 6, XXVI, Birleşim: 68, www5.tbmm.gov.tr > TUTANAK > TBMM > tbmm22025112 (Erişim tarihi: 12.02.2024).
- TBMM Tutanak Dergisi (1942). Dönem: 6, XXVI, Birleşim: 70, www5.tbmm.gov.tr > TUTANAK > TBMM > tbmm22025112 (Erişim tarihi: 12.02.2024).
- TBMM Tutanak Dergisi (1951). Dönem: IX, Cilt: 10, Toplantı: 2, Birleşim: 6, www5.tbmm.gov.tr > TUTANAK > TBMM > tbmm22025112 (Erişim tarihi: 12.02.2024).
- Tonguç, E. (1970). Devrim açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç, Ant Yayınları, İstanbul.
- Tonguç, E. (2009). Bir eğitim devrimcisi İsmail Hakkı Tonguç (Yaşamı, Öğretisi, Eylemi). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları.
- Türkoğlu, P. (2017). Tonguç ve Enstitüleri. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Türkmen, İ. (2017). Rural revitalization and the Village Institutes experience in Turkey (1940-1954). *European Journal of Multidisciplinary Studies*, Volume 2, Issue 6, 17-22.
- Vergin, N. (2014). *Siyasetin sosyolojisi –kavramlar, tanımlar, yaklaşımlar-*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Yarimoğlu, S. (2022). Türk Sağına özgü bir propaganda aracı olarak Millî Yol Dergisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50), 280-293. doi:10.30794/pausbed.947036.
- Yılmaz, M. (2018). Millî Yol Dergisinde Alparslan Türkeş imajı, içinde, Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş’e Armağan. S. Y. Gönenç ve T. Tombuloğlu (Ed.), Ankara: Berikan Yayınevi.
- Zürcher, E. J. (2015). *Modernleşen Türkiye’nin tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

“Milli Yol” Dergisinde Yer Alan Makaleler

- Milli Yol (1962/1), “Milli Yol”, (1), 3.
- Milli Yol (1962/1), “Merhumu Nasıl Bilirsiniz”, (1), 10-11.
- Milli Yol (1962/1), “İki Taraf”, (1), 12.
- Milli Yol (1962/1), “Köy Enstitüleri-Ankara’daki Açık Oturum”, (1), 12.
- Milli Yol (1962/1), “Önemli Bir Nokta”, (1), 12.
- Milli Yol (1962/1), “Enstitücülerin Tezi”, (1), 13.
- Milli Yol (1962/1), “Karşı Tez”, (1), 13.
- Milli Yol (1962/1), Dr. Hikmet Tanyu’nun Sözleri, (1), 14.
- Milli Yol (1962/1), Dr. Hikmet Tanyu’nun Sözleri, (1), 14.
- Milli Yol (1962/1), “Tevetoğlu + Uygur = Vesikalar”, (1), 14.
- Milli Yol (1962/1), “Prof. Osman Turan”, (1), 14.
- Milli Yol (1962/1), “Milliyetçi Gençler”, (1), 15.
- Milli Yol (1962/4), “Haftanın Özü”, (4), 2.

- Milli Yol (1962/4), "Yine Köy Enstitüleri", (4), 6.
- Milli Yol (1962/4), "Enstitücülerin Son Marifeti", (4), 6-7.
- Milli Yol (1962/5), "Enstitücülerin Boşluğu", (5), 12.
- Milli Yol (1962/6), "İşte Üç Örnek", (6), 5.
- Milli Yol (1962/6), "Köy Enstitüleri Hakkında", (6), 5-6.
- Milli Yol (1962/6), "Enstitücü Öğretmenlerin Türkçesi", (6), 10.
- Milli Yol (1962/6), "Tezatlar", (6), 13.
- Milli Yol (1962/7), "Anma Töreni=Propaganda", (7), 7.
- Milli Yol (1962/12), "Tonguç ve Fotoğraf Makinesi-Köy Enstitüleri Konusunda", (12), 14-15.
- Milli Yol (1962/13), "Milliyetçi Köy Enstitüsü", (13), 8-9.
- Milli Yol (1962/13), "Öğretmenleri İkiye Ayırmak", (13), 6.
- Milli Yol (1962/13), "Ölüyü Diriltmek Allaha Mahsustur", (13), 11-12-13.
- Milli Yol (1962/14), "Türk Gençliği Köy Enstitülerinin İhyasının Karşısında", (14), 3.
- Milli Yol (1962/14), "Cevat Fehmi'nin Uçurtması", (14), 3-4.
- Milli Yol (1962/14), "7. Maarif Şûrası Milliyetçiliğin Zaferidir", (14), 5.
- Milli Yol (1962/16), "Radyoda Enstitü Propagandası", (16), 15.
- Milli Yol (1962/17), "Sosyalizm-Komünizm", (17), 15.
- Milli Yol (1962/20), "Güdümlü Eğitim", (20), 13.
- Milli Yol (1962/24), "Devlet Planlama Neyi Planlıyor", (24), 7.
- Milli Yol (1962/28), "Garip Haller", (28), 10.
- Kürşad, Necdet (1962), "Fareler ve İnsanlar", Milli Yol, (7), 10-11.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Köy Enstitüleri Gericiliği!", Milli Yol, (2), 7.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup: 1", (7), 14.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup: II", (8), 13.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup: III", (9), 2.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup: IV", (10), 12.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Vatansever Köy Enstitüsü Mezunlarına Açık Mektup: 5", (11), 11.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Vatansever Köy Enstitüsü mezunlarına Açık Mektup: VI", (14), 5.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Eski Yapı", Milli Yol, (18), 7.
- Okçuoğlu, A. (1962), "Tonguç Babacı Enstitücüler", Milli Yol, (21), 7.
- Tümtürk, İsmet (1962), "Milli Yol Neşriyatına Ara Veriyor", Milli Yol, (48), 3.

Extended Abstract

The fact that the establishment process of Village Institutes coincided with the years of World War II brought with it many troubles and different difficulties. During the transition period to multi party life, the course of the political environment has changed in this direction. The developments in foreign policy in Turkey have determined the dynamics of domestic politics. In this direction, it will not be wrong to say that the bipolar world determines the fate of Village Institutes. As a result of the close relations established with America, communism has been shaped as the ideology that the state and the people oppose with the harshest language and that needs to be fought the most. Communism among the reasons for taking part in the discourses of nationalist, conservative intellectuals, reading it as a reflection of the developments in the foreign political arena on domestic policy will reflect a more realistic perspective. This situation is clearly seen in the change in the policies of the CHP towards institutes after the war.

The general opinion among nationalist and conservative intellectuals has been that "left and communist" propaganda is being carried out in the institutes. It should also be stated that the left-wing view is equated with communism. In short, the politics of the 1940s and 1960s were determined by the anticommunist discourse. The deaths of Tonguç and Yücel were instrumental in bringing the institutes back on the agenda after 1960. Graduates of the institute have brought the reopening of these places to the agenda with the conferences they have given. Especially considering that the 1960s were the period when the process brought about by the Cold War period was escalating, it is usual for nationalist, conservative intellectuals to voice their criticisms in a louder tone, especially against the opening of institutes. The magazine "Milli Yol", which began to be published in the period in question, has determined its publication policy precisely for these criticisms and oppositions.

In this direction, the study focused on revealing which types of arguments were used in magazine "Milli Yol" in line with the justifications of the criticisms made from the 1940s to the 1960s against the demands for reopening the institutes with "old souls". December January 2 Dec 1962-28, 1962, 48 issues of this magazine published between December 1962 have been studied in detail. December 26, 1962-28 December 1962. Content analysis has been preferred as a method. The original aspect of this study, unlike others, is the study of the anticommunist discourse adopted by the journal, especially by taking into account only Village Institutes. It is aimed to contribute to the literature by revealing what the criticisms made against the demands for the reopening of the institutes were in the 1960s. In the study, first of all, education policies were set out by briefly describing the historical histories starting from the Ottoman Empire until the Republican period. Later, the discussions about Village Institutes continued from the establishment stage until the closure and attempts were made to transfer them mainly by taking into account the ideological dimension. In the 1960s, it was mentioned why the institutes were back on the agenda, and efforts were made to reveal the dynamics that determine the point of view of the nationalist and conservative segment by examining how the old discussions progressed in the magazine "Milli Yol".

The demands for the reopening of the institutes, which were closed in 1954, occupied the agenda of the public at the beginning of the 1960s. The efforts of the left sector to strongly defend the demands for the reopening of the institutes with their "old souls" both with magazines, books, newspapers and in the context of professional organizations in the environment of the relative freedom provided by May 27 are a reflection of this. These demands have found their place in a concentrated way, especially in the open sessions held by the Turkish Revolutionary January and in the articles written in the magazine "İmce". It was not long before the Turkish right reacted to these arguments. "Milli Yol", which started publishing its first issue on January 26, 1962 as a nationalist and anticommunist magazine, has assumed the role of a publishing organ that brings old criticisms back to the country's agenda. The main criticisms voiced by the Turkish right in the 1940s were adopted by the intellectuals who wrote articles in the magazine. It should not be forgotten that the 1960s was a period when the ideologies of the Cold War were on the rise, and communism is still the most notorious enemy for the Turkish right. The reason for this reaction is undoubtedly the continuing concern that the country looks like Russia. Criticism of the institutes has been made on subjects such as coeducational education in general and its informal morality problem, job training, books taught, except communism. In addition, the statement that the opposition/CHP protects the communists can be read as a reflection of the view of the left and communism as equals.

Undoubtedly, it is the case of "Racism-Turanism" that confronts the nationalist section and the institutes. The presence of names such as Atsız, Sancar, Tevetoğlu, who are on trial in this case, in the editorial staff of the journal explains the reason for the negative attitude towards the institutes. These accusations against left-wing intellectuals shaped the politics of the period from the 1940s to the 1960s. In addition, it was stated in the magazine that communists label themselves as "progressive" and label those who take care of the country's interests as "reactionary". It should be stated that the "progressivism-reactionism" discussions in particular institutes are reflected in the journal.